

si turbaris ratione irregularitatis vel inabilitatis utpote executi-
onem ordinu prius susceptoꝝ .et p̄ osequēs nō solū tempale emo-
lumentū vel honozē . sup̄ quoz̄ oppositū prius soꝝoz mea te est cō-
solata . Sed et spūalem p̄fectum et deuotōez impediētis ad confō-
latoꝝ bonū obediētie te remitto tanq̄ ad illud qđ vna cū deuo-
tionis desiderio melius est quodāmo . q̄ sit s̄m se victima p̄fectus
spūalis seu superogato cuiusuis deuotōis . de qđ tibi p̄ soꝝoz mea
rū dicta sup̄ et ī sequētibz p̄ neptes meas pleniꝝ poterit appere

**Explicit undecimus liber de consolatione theologie. Incipit duo-
decimus liber continens consolationū remedia optuna contra illa
turbatiua que opponuntur deuotioni contemplationi et studedi opoz
tunitati. Capiculum primū continens consolationes sup̄ carētia diui-
noꝝ officioꝝ et sacramētoꝝ et spūaliter sacre cōis tpe interdicti .**

Dodecimo principaliter decem tristibus ad suprad-
ictam dñam consolatricē p̄cipalē accedentibus p̄-
mo omniū vnus ex eis de carētia diuinorū officioꝝ
et sacramētoꝝ et specialiter sacre cōis tpe interdi-
cti est oquestus . cui moꝝ illa de suis puellis pro cō-
solatione impendenda quinꝝ assignauit .

I. CONSIDERATIO.

Prima puel la sic ait . O amice karissime estimo qđ diuina officia
et ecclesie sacramēta . et spūaliter sacra cōmunio si nō essent inter-
dicta tpe interdicti sp̄m tuū recrearēt . Sed quid modo . Ecce ad cō-
solationē tibi sit qđ p̄ hoc qđ spūalis medicꝝ hāc recreatōez utcūqz
interdixit dietat mēbza corpis xp̄i mistici non sana quibus multuz
valet taliter dietari . Nam h̄mōi abstinētia est ei sūma medicina et
si obediāt medico . signū h̄nt cōsolatoꝝ . scz signū cōsequēdi in p̄-
mo sanitatē p̄ sue infirmitatis . puta tumoris cōtumacie cessationem .
Nec obstat qđ nō in oībus quibus dicta et sacramētoꝝ recreatō
interdicitꝝ tumor cōtumacie inuenitꝝ . Nempe p̄pter tumorē vel aliā
infirmitatē capitis vel mēbzi alterius sepe ex iussu medici oīibus
mēbzis alijs sanis cibus et potus subtrahitur . ex hoc solo qđ ime-
diate nō sano mēbzo adherēt . Nā q̄uis incipiēte p̄dopisi t̄m vnū
membz hoīs sit inflatū . rōne t̄m illius oīibus mēbzis alijs potꝝ
subtrahitur quantūcunqz bonus . Sic autē est et in p̄posito qđ dicta
subtrahitur recreatio etiā sanis mēbzis ecclesie sine eoz̄ culpa . s̄
nō sine causa . ex eo scz qđ aliq̄ habent adherentiam . vel secundū lo-
cum cum non sanis ut scz si possint dent opam efficacem ut cesset
tumor arrogantie siue cōtumacie . in illis quidē p̄pter quoz̄ culpā
lata est sentētia interdicti . v̄l si hoc nō possūt saltē ip̄i culpabiles
eo citius ad cor redeāt quo magis h̄nt de hoc opati alijs et timere
dei offensam grauiorē qđ ip̄ozum occasione ip̄i alijs per p̄dicte sue

12

recreationis subtractionē affliguntur. que nihilominus mēbra sana si veraciter sana sunt utpote ad corpus xp̄i mysticū cōmune sibi et alijs bene disposita etiā ip̄a p̄ cōmune bonū eiusdē corp̄is cōsolantur quorū p̄fecta sanitas hoc requirit. q̄ ut verbis utar magni patris. cōmunia pp̄ijs non pp̄ia cōmunibus antepōnant. 3

II. CONSIDERATIO

Secunda puella ad sana mēbra se cōferēs cōsolationisq; materiā ad sacre cōionis restringens sacramentū sic ait. **O** hō si de mēbris sacris es. subtracto tibi tempe interdicti eucharistie sacramēto hoc p̄ cōsolatione tibi sit. q̄ p̄ hoc non p̄iuaris necessario re ip̄a sacramenti. **D**ices forte que est horū differētia. **E**cce illustris aquinensis inter hec distinguēs. **I**d inquit quod est sacramentum est signum eius quod est res sacramēti. **D**uplex est aut̄ res huius sacramenti. **V**na quidē que est significata et cōtenta. s. ip̄e xp̄s. **A**lia aut̄ est significata et nō cōtenta. s. corpus xp̄i mysticū. quod est societas sanctorū. **S**acramentū ergo tm̄ sunt species sacramentales. et esto q̄ horū sumptione mēbra aliqua dicti corp̄is p̄uētur tpe interdicti. re tm̄ sacramēti. vel effectibus eius non p̄uāntur necessario immo quantum ad hoc videtur eis forte p̄ax dep̄ire maxime etate p̄uēctis et in hijs q̄ fidei sunt bene instructis et si talibus aliqd̄ deperit quo minus ea consequantur. hoc q̄dammō stat p̄ eos. **I**stis nanq; nō necessario subtrahitur res sacramēti significata et cōtenta scz ip̄e xp̄s quē p̄fecte possunt eo tpe saltē desiderare. s. sanctissimi p̄ris Gregorij egregio patz testimonio q̄ qui p̄fecte deū desiderat p̄fecto iam habz quē amat. **N**on subtrahitur etiam necessario res significata et nō cōtenta. s. corpus xp̄i mysticū. de quo dixisse videtur beata **M**agnes. **I**am corp̄ eius corp̄i meo sociatum est. s. in quantum ip̄a ei tanq̄ mēbrū sociata est. q̄uis et hoc de vero xp̄i corpore p̄ fide et desideriiū habito possit intelligi. de quo videtur addidisse et sanguis eius ornauit genas meas. s. eo passo tanq̄ maxime dilectionis signo. igneum ruborē amoris in ea excitante. et illo forte eius genas p̄ redundantia rubore p̄portionabili corp̄aliter decolorante. **Q**ueniq; mēbris sanis etiā quantū ad effectū sacramēti sic p̄ cōsolatione q̄ cibū sacramentalē corp̄aliter subtractū māducare possūt fide et desiderio. **E**ide quidē dicente magno p̄re **A**ugustino crede et māducasti. **Q**uantū aut̄ ad desideriiū sup̄ illud apl̄i qui māducat indigne zc̄. **D**icit glosa. **D**uos dicim⁹ esse modos māducādi vnū sacramentalē et aliū sp̄ualem qd̄ illustris **A**quinensis quodā in loco sic explanat. **S**icut inquit aliqui baptizantur baptismo flām̄is p̄pter desideriiū baptisimi anteq̄ baptizētur baptismo aque. **E**tā etiā aliqui māducāt sp̄ualiter hoc sacramentū anteq̄ sacramentaliter sumāt p̄pter desideriiū sumēdi ip̄m sacramentū. et hoc mō dicūtur baptizari et māducare sp̄itualiter et non sacramentaliter illi qui desiderant hec sacramēta. **H**ec ille.

III. CONSIDERATIO.

1

Tercia puella sic ait. forsitan adhuc frater cōturbaris ex eo qui
dem q̄ desiderio non obstante qui cibū sacramentalē sacramē
talitaliter nō manducāt. illi ex hoc recipiāt detrimentū. Nam p̄e
fac̄ illustris post p̄missa verba sua imediate subiūgit. q̄ nō frustra
adhibetur sacramentalis māducatio. quia plenius inducit sacramē
ti effectum ip̄a sacramēti susceptio q̄ solū desiderium. Quid ergo.
p̄fecto verum dicit ille de solo desiderio. eo q̄ opi opato ī ecclesie
sacramēto s̄m se sumpto aliq̄ vltra plura q̄ ad solū op̄ opans spe
ctant p̄rogatiua est attribuēda. quo t̄n nō obstāte cōtra dictū detri
mentū videtur posse vel aliquale remediū ei adhiberi qui nō soluz
desideriū habet sacramēti. s̄ insup habz aliquid vicē q̄dammo sup
plēs sacramentaliū specierz. Quid inquires est illud. Reuera id esse
videtur q̄ homo sacramēti desiderio supaddat tantā actualē deuo
tionē et dispositionē cū quāta alias se p̄paraz ad v̄z sacramentū
Si em̄ illo tempe quo alias ad sacramentū essz accessurus b̄n recol
lectus. confessus. et cōtritus. p̄ spaciū vnius misse vel circiter deuo
tioni se daret ac si esset cōicaturz. et sic dispositus nihilominus ex
obediētia ecclesie a p̄ceptione sacramēti et a missa abstineret. hoc
quantū ad effectū sacramēti p̄cipiendū. videretur quasi in om̄ibus
vicē supplere susceptōis sacramenti seu sacramentalium specierum
Nec mirz. quia sola p̄fecta obediētia quasi in omnibus similitu
dinem habet p̄portionabilē cum hostia consecrata. scz in rotūdita
te. latitudine. tenuitate. colore. sapore. virtute. nutriendi ymagine.
et in sacerdotali b̄ndictione. ac etiam in nomine. **Q**vis p̄mo ad
p̄positum dictam similitudinē intelligere quantū ad rotunditatē.
Ecce sicut hostia in rotundū circūcisa est. et p̄ osequens motu circu
larī facile mobilis est. ita et p̄fecta obediētia quodāmodo in rotū
dum circūcisa est. Nam sicut pater quidā tradit. x̄ps formā sp̄ualis
circūcisionis dedit. q̄n voluntatē patris sue volūtati p̄posuit dicēs
non sicut ego volo. sed sicut tu. Propter quā rotunditatē in mani
bus op̄m relucēte. dicit sponsa in canticis manus eius tornatiles
Quodqz etiā ad modū rotundoz siue circulariū que a sp̄u seu a v̄e
to agitatur p̄fecte obediētes sint facile mobiles patet in figura
Quippe in ezechiele dicitur. quocunqz ibat sp̄us illuc eunte sp̄u et
rote pariter leuabātur sequētes eum. spiritus em̄ vite erat in rotis
p̄ quod apte p̄t intelligi q̄ p̄fecte obediētes facile mouētur tanq̄
rote siue a sp̄u diuino qui est in eis. siue etiam a spiritu humano se
cundū ordinē diuino spiritu institutum. s. a supioris voluntate. et
absqz mora et absqz p̄p̄rioz op̄m retardatione faciant qd̄ mūdatur
Vñ quantū ad mirā mobilitatē obediētū. narrat Cassianz q̄ ī the
baide erat cenobium in quo plus q̄ quinqz milia fr̄m sub vno rege
bantur abbate a quibus tanta obseruantia obediētie regula sole
bat custodiri q̄ cum sonitū campanē audiebāt ad orationez vel ad
opus aliqd̄ inuitātis. certatim e cubilibus suis p̄p̄ere solebant.

12

Ita ut is qui opus scriptoris exercebat quā reptus fuerat literam inchoasse finire non audebat. sed imperfectam derelinquēs nō tam opis compendiosa lucra sectaretur. q̄ obedientie virtutē. **H**ec qui dam hystoriograph⁹. **Q**uis secundo scire similitudinem cum hostia consecrata quantū ad latitudinē. per quā hostia immobiliter iacet sicut ponitur. **E**cce sicut ad modum hostie rotūde mouetur obediens facile ab alio. ita ad modū late hostie iacet ubi ponitur. id est manet immobiliter in omī eo qd̄ lōge lateqz sibi imponit̄ scz nō tm̄ ab vno. sed a quolibet suo supiore. q̄uis etiam ipi supiori dici possit veraciter latum mandatū tuum nimis. **V**n̄ quantū ad pluralitatem mandatorū dei longe lateqz sparsim in scripturis contentoꝝ. ait ps̄. **A**mbulabā in latitudine. quia mandata tua exquisiui. **Q**uantū at̄ ad iacere immobiliter seu subiacere s̄m latitudinē mādaris omī supiorum dicit apls. obedite p̄positis v̄is et subiacete illis. **S**z et petrus ap̄tol⁹. **S**ubiecti inquit estote omī humane creature p̄pter deū. **Q**uis tercio scire obediētie similitudinē cum hostia consecrata quantū ad tenuitatē. **E**cce p̄fecte obediens habet aures ad iudicium. s. tenues ad bene audiendū. id est ad p̄mpte obediendum. **S**ed et sicut hostia caret grosse substātie spissitudine impediēte ipsius a sacerdote fractionem. et etiam a lingua vel ore sumētis facile diuisionē. **I**ta p̄fecte obediens caret grossicie impediēte sue p̄prie voluntatis a supiore fractionē. vel ipsius a p̄prio sensu et voluntate per os vel linguā p̄cipientis diuisionē. vel sui cordis molificationem. et humectationē scz humore deuotōis p̄ linguā p̄lati instruentis. **Q**uis quarto scire obedientie similitudinē cum hostia consecrata in colore. **E**cce sicut hostia non obfuscata. sed colorata est albedine. ita p̄fecte obediens coloratus est candore innocētie carens maculosa peccatorū impuritate. dicente psalmigrapho. **B**eatū imaculati in via qui ambulant in lege d̄ni. s. p̄ obedientiaz. **S**z et p̄fecte obediens non habet faciem obfuscatā tenebris tristicie. **A**udi patrē clareuallis. **S**erenitas inquit in vultu. dulcedo in sermonibus multū colorat obedientiā. facies tenebris tristicie obfuscata deuotionem ab animo recessisse significat. **Q**uis quinto scire obedientie similitudinē cum eucharistia in sapore. **E**cce sicut eucharistia saporem habet cōioris et substantialioris cibi. s. panis simlaginei. de quo dicitur in ecclesiastico. **I**nicium necesse rei vite hominum panis silagineus. **I**ta et obedientia habet saporem cibi dicente saluatore. meus cibus est ut faciaz voluntatē eius qui misit me. **S**ed nec cibi sapore habz cuiuscūqz. s̄ substācialis. nō solū em̄ substāciale est quo homo subsistit. p̄cise deo obedire iuxta illud ecclesiastes. deum time et mandata eius obserua hoc est omnis homo. s̄ etiā in religione xp̄iana substāciale est p̄ceptis seu mādaris siue voluntati aliorū etiā supiorū obedire. **V**n̄ et inter tria vota substācialia. votum obedientie est p̄cipuum. sunt autē accidentalia ea que

P

supererogationis sunt ut consilia. **¶** Vis sexto scire obedientie similitudinē cum hostia in virtute nutriēdi. Ecce sicut hostia potest nutrire corpus naturale. Ita obedientia est cib⁹ qui optime nutrit corpus xp̄i mysticū. quod est ecclesia fidelium. que si non nutretur obedientia nō poss. t. subsistere. **¶** Vis septimo scire obedientie similitudinē cum hostia in ymagine. Ecce sicut hostia cōter ymaginem continet sub aliqua forma ipsius xp̄i. Ita dicit quidā pater obedientia est ymago celestis hoīs. Sed nec esset obedientia p̄sertim spiritualibus p̄latis xp̄i vicarijs exhibēda. si non esset ymago xp̄i subditis imp̄ssa siue xp̄s in eorū ymaginatione. imo ap̄ls in obedientia etiam carnalibus diuinis exhibēda subditis imprimat ymaginationē de xp̄o seu de dño habendā. **O**bedite inquit dōm̄s carnalibus sicut xp̄o. nō quasi hoīb⁹ placentes. s. ut serui xp̄i faciētes voluntatē dei ex animo cum bona voluntate seruientes. sicut dño et non hoīb⁹. **¶** Vis octauo scire obedientie similitudinē cum hostia consecrata in b̄ndictione siue cōsecratione sacerdotis. De qua in decretorū volumie dicitur. nō om̄is panis s. accipiens b̄ndictōnem fit corpus xp̄i. Ecce etiam ip̄a obedientia in p̄sonis subditorū non caret sacerdotali benedictione. Nam obedientes ut superius patuit m̄ltipliciter b̄ndicūtur a sūmo sacerdote imo sicut sacerdos sup̄ hostiam cōsecrandā in p̄sona xp̄i dicit. **H**oc est em̄ corpus meū que verba sacramentalia efficiunt quod figurāt. Ita sūmus sacerdos xp̄s. sic obediētes p̄uenit in b̄ndictionib⁹ suis. q̄ ipsi vna cum eo efficiūtur et cōstituunt corpus eius. s. mysticum in vnitae ecclesie. **¶** Deniq; nono et vltimo si vis scire obedientie similitudinē cū eucharistia in nomie. Ecce sicut eucharistia vocatur hostia quod est nomen quoddā sacrificij offerendi p̄pter quod sacerdos vna cum calice leuando hostiam. di. ic. suscipe sancta trinitas hanc oblatōē. **I**ta etiam diffiniendo dicitur obedientia est spontaneū et rationale p̄prie voluntatis sacrificiū. **¶** Vnde et in ecclesiastico dicitur salutare sacrificium est attendere mandatis. imo in regum libro dicitur. **M**elior est obedientia q̄ victime. **L**icet igitur xp̄s qui est res sacramenti cum his qui sacramentū nō tm̄ spūaliter s. etiā sacramentaliter m̄ducant existēs p̄ p̄sentiam corpalem nō sit illo modo sine sacramentali ip̄ius sacramēti sumptōe cum obediētibus qui rōne desiderij sacramentū manducāt tm̄ spūaliter. s. alio mō essendi cū eis tū cū obia p̄fecta s. m̄ p̄missa cū sacro eucharistie siue cū specieb⁹ sacramentalib⁹ tā multimodā ut p̄mittit̄ habeat similitudinē. cūq; in habitib⁹ symbolū s. m̄ mūdi sapientē facili⁹ sit trāsire. igit̄ habito desiderio facti et addita p̄fecta obediētia q̄ tpe iterdicti a sacrali sumptōe abstinēt. p̄sertim vna cū dispositōe et actuali deuotōe p̄s tactis. poterit sine ip̄o sacro sacraliter sumpto trāsiri facile ad rē facti q̄ est xp̄s et q̄si ad totale effectū quē dicta obia circūscripta. sacm̄ utroq; mō m̄ducatōis spūaliter et sacraliter sumptū posset opari.

Nimiram hoc huic videtur concordare q̄ cum loquēte ihsu ad tur-
bas extollens vocem quedā mulier ad ip̄m diceret. **B**eatus vēter
qui te portavit. per quod corpalem eius conceptionē in utero vir-
ginis beatificavit. **X**p̄s ip̄e magis solam mentalē conceptionē verbi
dei in custodiētibus ip̄m beatificans sic r̄ndit. **Q**uinimo beati qui
audiunt verbū dei et custodiūt illud. quod quidem custodire con-
stat ad obedientiam verbi dei pertinere.

III. CONSIDERATIO.

Quarta puella p̄ cōsolatione tristis volens ostendere q̄ p̄pter
p̄fectam obedientiā desiderio sacramēti sup̄additaz tpe inter-
dicti p̄ modū antedictū ita contingit sacramēti effectus et fruct⁹ cō-
sequi sine ip̄ius sacramentali sumptione sicut extra temp⁹ interdicti
ip̄m sacramentū sp̄ualiter simul et sacramentaliter sumendo. et hoc
inductiue quasi p̄ om̄s et singulos effectus sacramēti de quib⁹ do-
ctores loquūtur et specialiter illustris ille de aquino qui possit re-
duci ad v̄ndecimū discurrendo sic ait **E**cce q̄ntum ad primū effectū
sacramentū eucharistie confert vitam gratie. **V**eniēs em̄ x̄ps in ho-
minem sacramentaliter vitam gratie opatur s̄m illud verbum eius.
Qui māducat me vivit p̄pter me. et s̄m illud. **D**anis quē ego dabo
caro mea est p̄ mundi vita. **S**ed nec aliquis habet gratiam s̄m p̄e-
dictum illustrē añ susceptionē hui⁹ sacramēti. nisi ex aliquo voto
ip̄ius. vel p̄ semetip̄m. sicut adulti. vel voto ecclesie sicut paruuli
Sed quid de obediētia. **P**rofecto obedire mādati etiam confert
vitam gratie. **D**icit nanq̄ ecclesiastes. **D**eum time et mādata eius
obserua. hoc est om̄is homo. hoc inquit. id est p̄ hoc quasi per for-
mam habet om̄is homo esse gratie ut pater quidam exponit. **S**z et
in **E**zechiele dicitur. **S**i impius in mandatis vite ambulauerit vita
vivet. cuius nimirum sensus est. **S**i ambulauerit in mandatis vite.
id est que obseruata cōferunt vitam gratie. vita vivet que sequitur
scz vita glorie. **R**ursum quantum ad secundū effectū dñs noster
corpus et sanguinē suum in eis reb⁹ cōmēdavit que ad vnū aliq̄d
ex multis puta granis et racemis rediguntur. secundum magnum
patrem. per hoc autē effectus sacramenti cōsideratus dicitur esse
hominē vnire deo et p̄ caritatē incorpare corpi x̄pi mislico scz ec-
clesie secundū doctore p̄ius dictum. **S**ed quid de obediētia. **P**ro-
fecto obediētia vnire deo quod in virgine glorioza excellenter est
impletum. ut em̄ ad nūcium angeli obediēter dixit. **E**cce ancilla
domini fiat mihi s̄m verbū tuum mox vnitus est ei dei filius mēta-
liter et corpalliter et ip̄a sibi. **S**z et obia a corde hois p̄piū sensum
et voluntatē expellendo habitaculū deo quasi excidit. **V**n̄ dñs in
domo symonis discubuit qui obediens interpretatur. **C**onstat quoq̄
q̄ sicut inobediētia scisma facit in ecclesia seu diuisionē. **I**ta obe-
diētia facit cum ipsa ecclesia obediētium vnionem incorpans eos
corpi x̄pi mystico p̄ caritatē. **V**n̄ et in bethania q̄ dom⁹ obediētis

interpretatur xps secundum corpus ungitur. p quod apte significatur q mebris corporis xpi mistici in vera obedientia omozantib9 ipm coz pus ecclesie ungeto caritatis oglutinat. **V**lteri9 qntuz ad effectū terciū sacramentū tradit p modū cibi et pot9 iuxta illud quod cā: tatur. **D**edit fragilib9 cozpis ferculū. dedit et tristibus sanguinis poculū. **S**ed et ipse xps dixit. **C**aro mea vere est cib9. et sanguis meus vere est potus. **A**liquid aut dicit vere tale qn̄ habet omnē opa tionē talis rei. et ideo omnē effectū quē cibus et potus materialis facit quantū ad vitā cozpalē facit et istud sacramtū qntuz ad vitā spūalē. **S**icut igit cibus cozpalis in vita cozpali hoiem sustentat et ofortat. **I**ta cibus sacramntalis spūaliter sustentat hoiem et ofortat. **D**icēte magno archiantistite **A**mbrosio. **I**ste panis est vite eter ne qui aie nre substantiā fulcit. **D**icit illustris **A**quinēsis q hoc sa cramentū directe ofirmat coz in bono et sic per ipm dat nobis ro: bur ad scelera vitāda a quib9 pseruat quantū est ex se. **S**z qd de obedientia **C**erte idē facit teste ecclesiastico. **S**i inqt volueris māda ta oseruare. s. p obedientiā oseruabūt te **V**n̄ et salomō in puerbijf **Q**ui inquit custodit mandata. custodit animā suam. **S**ed et rursus ecclesiasticus. **Q**ui inquit custodit pceptum nō expietur quicqm mali. **A**mplius quantum ad quartū effectum sicut cibus cozpalis cibatum augmentat. vt patet in pueris. **I**ta cibus sacramntalis au get in nobis grām et caritatē. qd doctoz sepedictus p osequentiā pbat. **P**lenius inquit inducit effectū sacramti ipa sacramti suscep tio q solum desideriu. s. ceteris paribus. igitur quia ex solo voto ipsius aliquis grām osequitur. sequitur q p ipm cum realiter sumi tur gracia augeatur. et vita spūalis pficiat. **S**ed quid de obedientia **P**rofecto grā quā quis habet etiam augetur p obedientiaz et vita spūalis pficitur. **H**inc nanqz religiosi sub obedientia cōstituti hoc ipō p sunt tales. sunt in statu adipiscēde pfectionis vite p augmē tum caritatis et gratie. **H**inc et egregius doctoz **G**regorius de eo loquens vt inquit p obedientie meritū homo oditus crescerz dignū fuerat. vt et hūc etiam a bono pphiberet. s. a ligno scientie boni et mali. **V**lterius qntum ad quintū effectū sicut cibus cozpalis id qd quotidie p defluxū materie depditur restaurat. **I**ta sacramtū eukaristie feruorē caritatis p ea in quib9 nō accēditur formale qd est in peccato. s. auersio a deo. sed materiale magis. s. per peccata venalia feruorē caritatis diminuētia depditū repat seu restaurat **S**ed quid de obedientia. **P**rofecto s̄m executionem exterioris boni opis repat feruorē caritatis depditum p venalia. maxime illa q accidiam osequuntur. quēadmodū p motum laboris vel exterioris opis recupat homo post infrigidationē calozis pristini quātitatē. **R**ursus quantū ad sextū effectum. sicut cibus cozpalis sumitur in remediū debilitatis. eo q restaurat depditum. **I**ta sacramentum eukaristie est remediū debilitatis spiritualis. q inest ex venialib9

peccata p
caritas n
hoc sacram
peccata ven
mentum del
suis dicit q
infirmis
peccata ven
tra qui deb
Dedit fragil
est in oculo
et in dolo
hoc ma. Nampe
non erant bon
le et de retri
nis contra deb
ad seipm effect
lis ad digli
la eam quod m
bus sacramnt
conuioni p qui
oculor quoz ho
Iste illud qd de
em nō sufficere
mentū desideriu p
cas ramificā s̄m
libem illa qua dicitur p
peccata venialia
en osequentiā boni
nificiens. **A**mpli
aliquis et vni boni
cat et indico. et p ob
entem remota. **L**et
pualm aliqz volue
per qm oferur. **S**ed
per quem feruorē carit
osequentiā non
notum s̄e deuotiō
s̄m boie pfecte et p
quib9 obediētia calom
nre in mentoz deuotiō
in osequentiā et exten
m̄m que feruorē p
Iste panis debet peccata

peccatis . p que quotidie feruor caritatis depditur ut p contraria caritati nō quantū ad habitū . s; quantū ad feruorē actus . qui per hoc sacramentū in dicte depditionis remediū excitatur . rōne cui⁹ peccata venialia tolluntur . Dicente tercio innocētiō q hoc sacramentum delet veniale et cauet mortalia . Nam et magnus Ambro sius dicit q iste panis quotidianus sumitur in remediū quotidiane infirmitatis . Quotidiana aut infirmitas est debilitas quam faciūt peccata venialia que vulgariter peccata dicūtur quotidiana . contra quā debilitatē valet hoc sacramentū iuxta illud quod cātam⁹ Dedit fragilibus corpis ferculū . Sed quid de obediētia Profecto etiam obediētia est remediū contra debilitatem quotidiane pigricie et accidie . in quibus plerumq; venialia peccata consistunt . Nec hoc mirū . Nempe multa possunt et solent fieri rōne obediētie quorum exercitiū homo sibi si obediētia non esset reputaret impossibile . et sic exercitiū quotidianū ratione obediētie assumptū confert vires contra debilitatē venialiū peccatorū . **U**lterius quantum ad septimū effectū sicut corporalis cibus aliquis p̄sertim medicinalis ad digestionē facit p̄cedentiū qua p̄ciosum a vili sepatur . et vile etiam quod interius erat occultuz insensibiliter abicitur . Ita cibus sacramentalis tanq̄ medicinalis confert digestionē spūali . i . contritioni p quā vilia id est scelera peccatorū mortalium maxime occulta quorū homo conscientia et affectum non habz abiciuntur . Iuxta illud qd de ip̄o dicitur in oplenda . sic ablutio scelex . Eorte em̄ nō sufficēter dicitur deuote et reuerēter accedēs ad hoc sacramentū d̄sequitur p ip̄m grām caritatis que pficit cōtritionē et peccati remissionē s̄m acquinensem . **S**; quid de obediētia . Profecto saltem illa qua diuino pariter et ecclesiastico p̄cepto de d̄fitendo peccata sua obeditur . confert d̄critōi hōde de peccatis . p eam etiam d̄sequitur homo grām caritatis pficientē cōtritionē et remissionem sceleris . **A**mplius q̄ntum ad octauū effectum . sicut cibus aliquis et vinū bonū calozē aliq̄n in homine valde magnum excitat et inducit . et p d̄sequēs penā aliq̄ ex d̄traria dispositōe puenientem remittit . Ita sacramentū eucharistie excitat in hoie calozē sp̄ritualem aliq̄n valde magnū . nō in habitu tm̄ grē et caritatis que per ip̄m d̄fertur . sed in actū caritatis d̄sistentē q̄ntum ad feruorē per quem feruorē caritatis s̄m illustrē Aquinēsem aliquis d̄sequitur . remissionē non solum culpe . sed etiam pene . non totius . s; s̄m modum sue deuotionis et feruoris . **S**; quid de obediētia . Profecto in hoie p̄fecte et p̄mpte obediēte excitatur feruor p̄pter eorū que sub obediētia cadunt executionē . Nempe s̄m magnū patrem sicut ex interiori deuotōne seu feruore p̄cedit exercitiū exterius . Ita et ecōuerso ex exteriori exercitiō excitatur et augetur feruor interioris s̄m quē feruorē p obediētiā excitatū . cōsequitur homo remissionē pene debite peccatis s̄m q̄ntitatē feruoris . q̄ quidē pene

7
remissio videtur etiam directius ex obedientia puenire. Nimirum perfecte obediens tam suo confessori quam deo et cuilibet superiori multa facit pro peccatis satisfacit et pro quantitate diurnitate et extensione sue obedientie penam exolvit per quod ut superius patuit vel simpliciter vel satis breuiter a purgatorio se liberat et absoluit.

Rursum quantum ad nonum effectum sicut corporalis cibus et potus delectat et inebriat. Ita sacramentum est quedam actualis refectio spiritualis dulcedinis diuine bonitatis qua delectat et animam inebriat cuius precipua figura erat manna quod omne delectamentum in se habuit et omnis saporis suauitatem. propter cuius etiam refectioem et spirituale inebriationem spiritualiter dei amicis tanquam magis dispositis dicitur in canticis. comedite amici et bibite et inebriamini karissimi. Sed quid de obedientia. Profecto dei et ecclesie preceptis perfecte obediens etiam actualiter reficitur et diuina dulcedine recreatur et inebriatur propter hoc superius pro sororem meam manifestius declaratur.

Vlterius quantum ad decimum effectum sicut cibus et potus cibatum et potatum nonnunquam quasi in aliam transmutantur complexionem. Ita sacramentalis cibus et potus sumentem transmutant in suam conditionem quodammodo pro ignem caritatis transformantem et deificantem teste illo damasceno qui sic ait. Ignis quod in nobis est desiderij assumens eam que ex carbone. id est hoc sacramentum ignitionem comburet nostra peccata. et illuminabit nostra corda ut participationem diuini ignis igniamur et deificemur. Concordat autem quod magnus pater quasi audiuit vocem dei de excelso. cibus sum grandium cresce et manducabis me nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tue. sed tu mutaberis in me. Sed quid dicitur de obedientia. Profecto sicut secundum promissa per sacramentum deificamur. ita etiam deificamur pro obedientiam ut pro neptem meam superius declaratur. Denique quantum ad vltimum effectum huius sacramenti tam in hoc quod traditur pro modum cibi faciantis. quam ex specie panis et vini ex multis granis et racemis in vnum redactorum consideratur. est adeptio tandem glorie qua quidem satiamur. Dicente psalmista. satiabor cum apparuerit gloria tua et qua cum illa satietate preuia virtute huius sacramenti perfecta unione immortalibus faciamur. testante quodam patre in omelia. Cum iquit cibo et potu id appetant homines. ut non esuriant. neque sitiant. hoc veraciter non prestat nisi iste cibus et potus qui eos a quibus sumitur immortales et incorruptibiles facit in societate sanctorum ubi pax erit et unitas plena et perfecta. Ante cuius glorie adeptioem habet rationem viatici quo ad eminentem statum glorie omnium bonorum aggregatione societatem ciuium supernorum satiantem. peruenitur. In cuius figura legitur quod elyas comedit et bibit et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et noctibus usque ad montem dei oreb quod interpretatur mensa plene scilicet satietatis. Sed quid de obedientia.

Profecto obedientia perfecta similiter habet viatici rationem dicen-
 te psalmista. **V**iam mandatorum tuorum cucurri. et iterum **B**eati ima-
 culati in via qui ambulat in lege domini. scilicet per obedientiam. **D**omino
 quoque dicente. meus cibus est ut scilicet per obedientiam faciam volun-
 tatem eius qui misit me. **S**ane virtuti huius viatici etiam ad predi-
 ctum eminentem statum glorie societatem civium supernorum satiantem
 deo ducente et suscipiente pervenitur. hoc quippe sanctus david de
 seipso deo loquens tanquam dextera manu boni operis voluntati eius obe-
 diens testatur dicens. **T**enuisti manum dexteram meam. et in voluntate
 tua deduxisti me et cum gloria suscepisti me. **V**idetur igitur sancto non
 ista sufficere esse propositum declaratum.

V. CONSIDERATIO.

Quinta puella plusquam permissa sorores sue fecerint. tristem antes
 dictum volens consolari sic ait. **T**u qui caritativa sacramenti tem-
 pore interdicti tristaris. scias quod ex obedientia sacramentali sacra-
 menti sumptionem obmittere et de sola spirituali manducatione et de ipso
 bono obedientie dicto tempore contentari. devoto homini magis valere potest
 quam ex tempore illud sibi se valeat ipsum sacramentum utroque modo sacra-
 mentaliter scilicet et spiritualiter manducare. **P**rimo namque patet hoc
 ex dicto illustri **A**quinensis. **N**ecessitati inquit aliqua facienda que
 secundum se non placent per votum obedientie homo se subicit propter
 deum. ex hoc ipso ea que facit sunt deo magis accepta. si etiam sine
 minoribus. quia nihil maius homo potest deo dare quam propriam volun-
 tatem propter ipsum alterius voluntati subiciat. **S**ecundo patet propositum
 a simili de vita activa que ut infra ostenditur est vite contemplative
 propter obedientiam preferenda quamvis ipsa contemplativa sibi se sit potior
 inter vitas. **T**ercio patet propositum exemplo eius quod de monachis
 in thebaide de quibus supra fit mentio narrat **C**assianus. quod videlicet
 obedientie virtutem non solum operi manuum seu lectioni vel silen-
 cio et quieti celle. verum etiam cunctis virtutibus ita preferabant. ut
 hinc iudicarent omnia postponenda. et universa dispedia subire contenti
 erant. dummodo hoc bonum in nullo violare videretur. **N**ec quidam hy-
 storiographus. **S**ed nec dictum exemplum nec propositum mixtum esse video
 cum ut supra est habitum. obedientia victime preferatur. **V**tilius
 ergo sacramentalis cibi exterior degustatio propter obiam interdicti
 tempore intermittitur quam si extra hoc tempore perciperetur non obstante
 bonitate et excellentia huius cibi. preferam cum eius excellentia in re
 illa sacramenti que non interdicitur nec potest interdici. scilicet in christo consistat
 principaliter. et non in speciebus que corporaliter degustantur. et pa-
 tet denique hec maior utilitas exemplo cibi vetiti in paradiso. **D**e
 quo egregius doctor **G**regorius loquens. **A**liquando inquit propter obedi-
 entiam bonum quod agitur devenit intermittere. **N**equidem mala in paradi-
 so arbor existit quam deus homini ne contingeret interdixit. sed ut in meli-
 us per obedientie meritum homo conditus cresceret. dignum fuerat ut et

hūc etiā a bono p̄biberet. quatenus tanto verius hoc quod ageret bonū esset. q̄nto a bonis cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet. **N**ec doctor iste. **¶** Postremo patet p̄positū exēplo apl̄i pauli. Optabam inquit ego ipse anathema esse a xp̄o p̄o fratribus meis. Quod verbū quidē jobes os aureū sic exponit. Ita inquit totam mentē eius demerserat amor xp̄i. ut etiā hoc quod ei p̄ ceteris om̄ibus amabilius erat esse cum xp̄o. rursus idip̄m. quia ita placeret xp̄o contemneret. s̄ hoc quidē directe est ad p̄positū. **S**i em̄ anathema id est sepatum esse a xp̄o p̄o fratribus. eo q̄ ita placeret xp̄o optabile fuit paulo magis q̄ cum xp̄o esse. nulli licebit dubitare quin tempe interdicti eligibilius sit tanq̄ xp̄o magis placēs ex obedientia. nō iam p̄o fratribus sed p̄o spiritualibus p̄ribus vicariis xp̄i et p̄o cōmuni bono ecclesie a xp̄i corpore sacramentaliter sumēdo separari siue abstinere. q̄ alio tpe cuz xp̄o esse. i. q̄ ei vniri quolibz p̄ sacramenta ecclesie. **¶** Nec obstat si contra dictū xp̄i placitum dicatur a rudibus lapidis inexpertis q̄ durāte diu interdicto multi homines maxime pueri tpe illo nati efficiuntur quasi gentiles. quid sit missa vel corpus xp̄i nescientes. Hoc enim clare patet falsum esse. **N**empe tra hoc sufficiēter p̄uidit ecclesia que constituit q̄ sacramentum eucharistie decedentibus nō negetur et diuina āno quolibet in quacūq; festiuitatibus solēniter celebrētur in quaz quilibet possent eodē in loco multe missae celebrari p̄ qd̄ de missis et sacro corpore dñi sufficiēter senes et iuuenes instruuntur. quēadmodū sufficiēter instruuntur de torneamentis et hastiludijs. de quibus si interrogarētur scirent q̄ et q̄lia essent. q̄ tñ rari apud eos p̄ta vix sel̄ anno quolibet. vel non totiens exercent. quēadmodū de xp̄i natiuitate vel resurrectione siue de vita sancte katherine vel sancti alterius instruuntur fideles. quibus quilibz talis festiuitas nō nisi semel in āno celebratur. **N**on ergo dicatur q̄ p̄pter interdictū gētiles efficiantur hoies si seruetur. **I**mmo si interdicta et mādata apl̄ica nō seruetur cessante obia romane ecclesie efficerētur hoies quasi gētiles. quēadmodum factū est de grecis et ceteris scismaticis a romana ecclesia diuisis. qui licet credāt in xp̄m et in paucis que sunt fidei discordēt a nobis licetq; habeant sicut nos monachos et moniales. et sicut nos vigilijs et abstinentijs et alijs obseruantijs siue scerimonijs se affligāt. tñ fide tenemus nihilominus q̄ ip̄i p̄pter dictā a romana ecclesia cui beatus petrus p̄fuit diuisione ita paz saluantur sicut iudei vel gētiles. **A**udi **B**abanū venerabilē. **I**deo inquit petr⁹ specialiter clauēs regni celoz et p̄ncipatū iudicarie p̄tatis accepit. ut om̄es p̄ orbē credētes intelligāt q̄ quicūq; ab vnitate fidei vel societatis illius quolibz mō semetip̄os se gregant. tales nec vinculis peccatoz absolui nec ianuā possūt regni celestis ingredi. **N**ec ille. **¶** Rursum contra obiam ecclesie cibum sacramentalē ab illo cui p̄ sp̄ualē medicū interdictū sumere. est sumere sacrm̄ eo mō quo etiā

canis posset ipsum samere sine effectu gratie. immo in peccato inobediencie sacramentū sumere est xpm itez crucifigere vel in lutam proicere. nimirum homo arbori comparatur iuxta illud dictū. **V**ideo homines velut arbores. arbor autē hōi hñs duo brachia velut duos ramos situ oppositos. similis est cruci. nō qualicūqz. s; luto inuoluto si inquinetur peccato mortali quocūqz. quippe quēadmodum mundicia spūalis omnē excedit corpalem mundiciam. Ita et immūdia peccati omnē corpalem luti excedit imundiciā. **V**n corpus xpi siue rōne inobediencie siue alteri peccati mortalis indigne sumens ipm cruci lutose applicat. ac si ipm in lutū precisset. imo quantū in eo est ipm nititur in eandē crucē ignominiosam cōuerture sumens ipm ad modū cibi qui cōuertitur in cibātū. sicqz fit. q; ipm quantū ad aliquid ppter dicte crucis turpitudinē magis inhonorat q; olim iudei qui ipm in ligno mūdo tūmodo suspenderūt. Itē corpus xpi peccatori inobedienci tradere est ipm quasi ozi mortui cadaueris intrudere. quippe peccator ppter mortē fedi peccati ab hominibus est deo q; sit hoibus naturaliter mortuū hō. **V**terius sacramentū peccatori inobedienci et p dsequēs otumaci ministrare est quasi bufoni tumido ipm porrigere. quippe otumacia inobediencis tumorē supbe importat volūtatis. qui magis est deo abhoiabilis. q; tumor bestie corporalis et nō culpabilis. **D**eniqz corpus xpi cōtra romane ecclesie obedienciā sumere v; ministrare est corpū xpi vulnerare atqz sauciare. Nempe corpus eius misticū p hōi inobedienciā et diuisionē scismaticā nō solū vulnerat. s; et sauciatur p bonoz dolore. quippe dolor esse dicitur sensus diuisionis otinui quō ergo dictum corpus sui diuisione nō sauciaret. dolozose. cum debeat esse quasi qddam otinum vniēte ipm illa caritate de qua dicit petrus. matuā in vobismetipis caritatē otinui habētes. **S**i dicitur corpus xpi misticū nō est vtz corpus eius. hoc non valet. Nimirum corpū xpi vtz. est i corpe eius mistico tanq; caput inclusū quod quidē ipē xps pro corpe mistico morti exposuit tanq; magis illud q; ppiū corpus dilexerit. Quid plura. **P**rofecto ex oibus istis luculēter patz illaz xpo sepationē a se placere quam tempore interdicti vel otimili fieri ab eo requirit obediencia ecclesie.

Capitulum secundū otinens consolatōes sup deuoti vsus sacre scripture sacramentoz ecclesie atqz alioz visibiliū exercitiozum virtuosozum necnon et generaliter deuotionis subtractione et cordis ariditate pro tempore.

Secundo post pmissa ad supradictaz otolatrice pncipalē accessit et alius tristis querens sup his que capitulariter sunt pmissa cōsolari. ac illa de suis puellis tres ei pro cōsolatione quantotius assignauit.

I. CONSIDERATIO.

V

Prima puella sic ait. **O** homo si subtractōis dicti vsus rationē sci-
res. forsitan inde tanq̄ deo p̄ hoc tecū faciēte signū in bo-
num nequaquā turbationez recipes. **V**is scire q̄ dicta subtractio sit
signū in bonū. **A**udi hugonē illū regulārē de saluatore loquentē.
Ait inquit ad discipulos nisi ego abiero paraclitus non veniet ad
vos. **I**dicirco dñs ihs discipul̄ se subtraxit corp̄aliter vt eum disce-
rent amare sp̄ualiter. **E**rat em̄ et ip̄e quidem prius id est ante passi-
onē paclitus. i. solator s̄m p̄ntiam corp̄alē. s̄z hec solatio quasi
lac erat de carne manās puulis. **I**dicirco subtractū ē lac vt ad p̄fe-
ctionē dualerēt amoris sp̄ualis. **A**scēdit siquidē in celū vt cor-
da post se traheret. et dilectō p̄geret post dilectum. **S**z et vsq; ho-
die xp̄s amicos suos q̄si quadā corp̄ali p̄ntia solatur in scriptura
sacra et ecclesie sacram̄tis atq; alijs visibilibus exercitijs virtutū
quorū aliqñ dispensatorie subtrahit vsū vt sp̄ualis amoris dulce-
dinem. tanto purius p̄cipiant. quo nihil foris h̄nt etiā in ope vir-
tutis ad quod mentē suā p̄ intentōez effundāt. **N**ec ille regularis.
quapropter o amice hoc p̄ cōsolatōe signū habeas. q̄ p̄missorū et
consimiliū subtractio te p̄turbās qñq; ad maius qm̄ sit ea h̄re bo-
num hoīs ordinat. **S**pecialiter aut̄ hoc hoīem qui cordis patitur
ariditatē solatur. q̄ p̄ hoc nō minus merē q̄ nō habz deuotionis
lacrimas nec sp̄ualē leticiā. p̄t nanq; inibi nihilomin⁹ soli. lumini
fidei cui soli inibi nō est parui meriti. sed nōnunq̄ est maioris q̄ sit
meritum aliorum.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **C**ur turbaris de p̄dicte vsus subtractōe
que signū est in bonū. **N**ōne videl̄ sile in cordis ariditate sub-
tracto deuotionis humore. **N**imirū q̄ntum ad hāc ariditatē deus
a quo deuotionis humor sicut vocaliter sic realiter deriuatur se et
deuotōez ip̄am hac de causa nōnunq̄ dispensatorie subtrahit. vt fi-
delis aīma post deuotionē prius habitaz p̄ ariditatē cordis subse-
quentē quo ad saporosos fruct⁹ bonorū opm̄ se sterilē esse sentiens
memorq; deuotionis p̄terite et p̄dicte p̄ desiderū redire deuotio-
nis amplius p̄ficiat. q̄tenus sic ariditas ip̄a naturali quodāmodo
appetitu. maiorē deuotionis humorem q̄ prius habuerit attrahat.
Vtq; eo maiorē desiderio ad deū. quasi p̄ditū reinueniendū mouea-
tur et dicat cū sp̄osa. **V**eniat dilect⁹ meus in ortū suū. **S**z ad quid
Certe nō solū vt statim comedat fructū pomorū suorū. s̄z vt añ veni-
at rigans qd̄ est aridū. **I**p̄e nanq; est cuius inter alios p̄ntie sue ef-
fect⁹ s̄m clareuallēsem ē rigare arida. **I**p̄e est qui dixit rigabo ortū
meū plantationū. **I**p̄e est qui p̄ jeremiā dixit. **E**rit aīma quasi ortus
irrigu⁹. **V**eniat ergo in ortū suū irrigandū. saltē iuxta p̄missū osee
p̄ph̄e. **V**eniet inquit quasi ymber subtemporeus et serotinus terre.
Serotinus inquit. **N**ec tarditas p̄ hoc significata p̄fectioni finali-
ter derogat. **A**udi magnū antistitē **A**mbrōsiū. **Q**uo inquit diutius

abest quod desideratur tanto expectatis desideria maiori quadam vi amoris ignescunt. Et et egregio nri Gregorio concordat. Sancta inquit desideria dilacione crescunt. Ad idem etiam faciunt aliquid que per unam de sororibus meis inferius inducentur.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. O homo si de promissa dei subtractiois utilitate per sororem meam tacta adhuc hesites. Velisque circa hoc autoritate certiorari. Audi primo autoritatem spiritus in canticis. Vox inquit dilecti mei pulsantis. Spiritus mihi soror mea. amica mea. columba mea sequitur. Desuluz ostium mei apud dilectum meo. Et ille declinaverat atque transierat quasi et non inveni illum. vocavi et non respondit mihi. Hec illa. Sed quod illud ecce quidam pater hoc exponens. ob hoc inquit dilectus occultat. et respondere non dignatur. ut tuam amplificet utilitatem et suam reuereri doceat maiestatem. Audi rursum et autoritatem dulcissimam clarevallensis. Dicamus inquit verbum dei deum spiritum anime prout vult venire ad animam. et iterum dimittere eam. cum sentit gratiam. agnoscit presentiam. cum non absentiam querit. et rursum presentiam querit. quid nisi requirat neque enim subducto sibi tam dulci spiritu interim aliquid aliud non dico desiderare. sed nec cogitare libebit. Restat igitur ut absentem studio se requirat reuocet abeuntem. Ita ergo reuocat verbis. et reuocatur desiderio anime. sed eius anime cui semel indulerit suauitatem sui. Nunquit. non desiderium vox. verbo igitur abeunte una interim vox anime et continua. continuu desiderium eius tanquam unum continuuque reuocare donec veniat. et forte ideo subtraxit se quo auidius reuocaretur. teneretur fortius. Nam et aliquando silabat se longius ire. non quia hoc volebat. sed magis hoc audire volebat. mane nobiscum. quam aduersperascit. Ergo istius modi pia simulatio. immo salutare dispensatione quam tunc corporaliter exhibuit non cessat idem modo suo spirituali. cum deuota sibi anima sedulo actitare. preteritis teneri vult. abiens reuocari neque enim hoc irreuocabile verbum. Et et redit. pio beneplacito suo quasi visitans diluculo. et subito perans. et ire quidem illi quodammodo dispensationem. redire vero semper voluntarium est. Vtrumque vero plenum indicij et penes ipsum horum ratio. Hec ille pater sanctissimus. Sed nonne et apud eundem patrem est quidem sed subdubio ratio quam promissit. Forte inquit ideo subtraxit se quo auidius reuocaret. teneretur fortius. Sed quid hoc. Carte auidioze reuocatione sequitur appropinquatio eius vehemens. et tentione fortioze duplex artioze et intimioze ac etiam continuatioze. De tali quidem complexo possibili laugo ille regularis aiam suam fingit se taliter alloquente. Queso inquit illa. quod est illud dulce quod aliquando me tangere solet et tam vehementer et suauiter afficere. ut iam tota quodammodo a memetipso abalienari et nescio quo attrahi incipiam. subito enim innouor et tota immutor et bene mihi esse incipit ultra quam dicere sufficiam. exhilaratur conscientia in obliuionem venit omnis preteritorum dolorum miseria. exultat animus

78

clarescit intellectus. cor illuminatur. desideria iocundantur. Iamque alibi nescio ubi me esse video et quasi quibusdam amplexibus amoris intus teneo et nescio quid illud sit et tamen illud spiritum retinere et nunquam perdere. toto nisu laboro. luctatur quod iam delectabiliter amare ne recedat ab eo quod semper amplecti desiderat. et quasi in illo omnium desideriorum finem inuenit. sic in me et ineffabiliter exultat. nihil amplius querens. nihil ultra appetens semper sic esse volens. Nunquam ille est dilectus meus. **Queso dic mihi ut sciam si ille est ut si denuo ad me venerit obsecrare eum ne recedat sed semper permaneat.** Ad hec verba ait respondet hugo dicens. Vere ille est dilectus tuus qui visitat te. sed venit non ut videatur a te. sed ut gustandum prebeat se. ad arram desponsationis sue pertinet quod ille qui in futuro se tibi videndum et perpetuo possidendum dabit. nunc aliquando ut quod dulcis sit agnoscas. se tibi ad gustandum prebet. **Hec ille.**

Capitulum tertium continens consolationes super carentia oportunitatis orandi vel aliud opus spirituale perficiendi.

Tertio post premissa ad dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis super carentia oportunitatis orandi vel aliud spirituale opus perficiendi petens consolari. cui illa mox duas de suis puellis consolatrices adiunxit. **I. CONSIDERATIO**

Prima puella sic ait. **Queso frater cur tristaris de carentia oportunitatis de qua queris. Nescis quod carentia oportunitatis homini non se excedit ad actum voluntatis quo minus opus spirituale perfecte possis velle. prius illud exteriori exercitio non valeas perficere. Scio inquit. Sed quid. Nunquam non apud deum hoc sufficit. In tantum quidem sufficit in quantum apud deum et multoties etiam apud homines cum deest facultas. voluntas boni operis pro facto reputatur. An non ita apud deum voluntas boni operis quemadmodum apud eum voluntas pravi operis pro facto reputatur. Vis scire ubi hoc. Certe in verbo saluatoris. dictum est inquit antiquis non mechaberis. ego autem dico vobis. quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo.**

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella ad opus orationis spiritualiter se offerens sic ait. **Mi frater dilecte forsitan attendis verbum illud apostoli. Sine intermissione orate. et tristaris ex eo. quod propter impedimentum aliquod vel oportunitatis carentiam. reputas eius impletionem tibi impossibilem fore. Sed nequaquam est ita. Nonne idem apostolus alibi dicit orabo spiritu. orabo et mente. Sed et officium orationis deo acceptabile pro alios sanctos doctores ecclesie consolabiliter extendit. Audi magnam preem Augustinum. Desiderium inquit boni est oratio. et si continua est desiderium continua est oratio. Audi quoque et archidiaconum Ambrosium. Nunquam inquit desinit orare nisi dei iustus esse. semper orat qui semper bene agit.**

Capitulum quartum continens consolationes super difficultate deum exorandi propter tardam exauditionem.

Quarto post premissa ad predictam dominam consolatricem principalē accessit et alius tristis querens sup tarda petitionis sue a deo exauditione consolari. Cui illa quanto-
tius quatuor de suis puellis ad cōsolandū eū assignavit.

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. Cur turbaris de p̄dicta difficultate que nō in negativa. sed in tarda cōsistit t̄mmodo ex auditione tibi plurimu ad bonū cedente. Quō inquires. Ecce deus tarde te exaudiē-
do tacite quasi rei petite cōmendat valorē. Quo etiā tibi dat inducias rei petite cōsiderandi magnitudinē eo et auget desiderū tuū ad capacitātē p̄ter q̄ adauget dum exaudit p̄ceptionis dulcorē. Nempe et cibum dare differens auget esuriē que q̄to fit intensior. t̄to tibi sumpcio tandē redditur dulcior seu delectabilior. Audi magnum p̄em Augustinū hanc cōsideratōez exp̄ssius cōfirmancē. Cū inquit tardū dat deus cōmendat dona nō negat. diu desiderata dulcius obtinentur. cito autē data vilescūt. pete q̄re ista petēdo et querendo crescis ut capias. seruat tibi deus quod nō vult cito dare ut et tu discas magna magne desiderare. Nec ille pater.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. Hescis hō q̄ semina in terram iactata et niuibus supducta quo p̄ hoc segetes in aptum viroze suo tardius veniunt. eo radicit⁹ magis p̄ficiūt. et in vberiorē fructū conualescūt. Hoc quidē patet sensu cōtrario dicente psalms. Mane semē tuum flozebit ablata est messis in die hereditatis. S; quid. Namq̄ non vocum hois semini cōprobabitur. ad quod si nō statim exauditur fructus vberior sequitur. eo q̄ ad hoc dilectionis tempe incertus in radice cogitationū vigoratur. Certe sic. Audi q̄ntum ad hoc egregiū doctore Gregoriuz p̄em sanct. simū. Cū inquit supficietenus. peticio negligitur nota n̄ra altius in radice cogitationū solidantur et quo ad supficiem tardū exeūt eo q̄ frugem multiplicō rem cōsurgunt. Nec ille pater. S; quis nō mallet tardū exaudiri et eo maiorē desiderij sui fructū p̄estolari. q̄ minorē p̄cipere exauditione celeri.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. Nōne o amice q̄to labor pugne p̄tractior tanto sequi solet ip̄m victorie corona excellentior seu cumulū p̄emiorū maior. Sed quid. Certe nedam pugnando corpore quis veratur. sed et cordis desiderio laborat quis. et affligitur p̄feram quando tardius exauditur. Nam et spes que differat affligit animā. Si ergo desiderij et spei tue te affligit dilatio. cōsolet te rei desiderate seu petite tandē p̄statio cum maiorī cumulo. nec vana est hec ratio. Nempe innitur predicti egregij doctoris testimonio. Desideria inquit nostra utiq; dilatione extenduntur ut proficiant

et proficiunt ut ad hoc quod pceptura sunt conualefcant. exercitan-
tur in certamine ut maioribus pmijs cumulctur in retributione. la-
bor ptribitur pugne ut crescat corona victorie.

III. CONSIDERATIO.

Quarta puella sic ait. Licet dicat magnus antistes Ambrosius quod
nescit tarda molimia spiritus sancti gratia. tamen eo minus de tar-
da exauditione est querulandum quo dicit scriptura. substantia festi-
nata minuetur. que autem paulatim colligitur manu multiplicabi-
tur. Videmus autem quod et rubor qui manu pictoris paulatim ymagi-
nis faciei impingitur diucius durat. quam maior rubor qui in facie
hois ex verecundia citius inducit. Consolationem ergo recipias his
exemplis una cum pmissis quam in tuis a deo petitionibus tardius exaudiris

**Capitulum quintum continens consolationes super orationis seu
petitionis frustratione pro re temporalis facte.**

Quinto post premissa ad antedictam dominam principalem consola-
tricem accessit et alius tristis petens consolari super frustra-
tione petitionis sue pro re corporali facte. Cui ipsa mox duas
de suis puellis adiunxit causa consolationis.

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. Scias homo quod hominum genus multipliciter
est infirmum. Nam et secundum apostolum seminatur in infirmitate. Nouit
autem hoc altissimus qui de terra creauit medicinam. quod non est opus va-
lentibus medicus. sed male habentibus. Ideoque ad sanandum te
male habentem pariter et ad perseuerandum. ne maius incurras picu-
lum dignatus est venire in hunc mundum. tanquam medicus precipue con-
sulendus. temporalia vero quid vel qualia esse estimas. Profecto rerum
fructus temporalium. sunt utique male utentibus venenosi. patet hoc
in cibo vitato in paradiso. de quo dictum est homini. Quocumque die com-
ederis ex eo morieris. Valet etiam nunc in vino dicente salomone.
ne intuearis vinum cum splenderit in vitro color eius. Ingreditur
blande. sed in nouissimo sicut regulus venena diffundet. Sed non
minus aliorum temporalium fructus sunt saltem respectu anime veneno-
si. nisi utatur eis homo in pondere et mensura. Nam si aliter sumun-
tur. vel inducunt mortem quamque spiritualem et corporalem. vel ad minus spi-
rituale debilitate. Quapropter volens vitare illis non a se excogit. sed
a dicto medico receptam petat rem predictam dandam sibi iuxta eius
experiencia in pondere et mensura. Nec plus nec minus desideret. sci-
ens quidquam ultra datum sibi ab eodem appetitu proprio recipet. quod hoc
spirituale saltem infirmitate grauiorem corporali mox inducet. Hac ni-
mirum consideratorem quodam in loco tangit magnus pater Augustinus. Cum inquit
ea que deus laudat et promittit. ab illo petitis. secure petite. Illa enim
deus proprio conceduntur. quando autem petitis temporalia. cum modo petite

et cum timore illi dimitte ut si p̄sint det. si scit obesse nō det. quid em̄ obsit. vel p̄sit medicus nouit non egrotus.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. Cur homo ex eo turbaris. q̄ petitiōe tua pro re facta tempali frustraris utiqz p̄pter maius bonū a deo denegata. Ip̄e nouit quod tu vere scis. non em̄ negaret qui omnia nouit. estqz beniuol⁹ et diues in om̄s nisi sciret q̄ re illa male vsurus esses. qd̄ si p̄scires ip̄am non peteres. Facit ergo negādo deus. quō mater puerulo culcellum negando de quo timerz q̄ illo dato seip̄m grauit̄ lederet. facit quoqz negando quō medicus egrotopotum vini fortis vel cibum aliquē negādo de quo sciret q̄ illo cōcesso mortem incurreret. Cur igitur petitione tua frustratus turbaris. et nō potius de negatiua eius d̄solaris et gratias agis. qui nihil horz tibi negaret nisi gratia tue salutis. Audi magnuz patrem ad hanc intentionē verbū illud saluatoris qd̄cunqz petieritis i no mine meo hoc faciam. exponentē. Quid inquit est qd̄cunqz petieritis. cum videamus plerūqz fideles eius petere et non accipere. At forte p̄pterea. quia male petunt. male em̄ vsurus eo qd̄ vult accipe deo potius miserāte nō accipit sequitur paucis interpositis. Audi illuc positū est in nomine meo quod est xps̄ ihs̄. Ihs̄ significat saluatorem. ac p̄ hoc quodcūqz petimus aduersus utilitatem salutis. non petimus in noie saluatoris. et tñ ip̄e saluator est non solū qñ facit quod petim⁹. verum etiam qñ non facit. Quō. quod videt peti contra salutē. non faciendo se exhibet saluatorem. Nouit em̄ medicus. quid p̄ sua. quid d̄tra suaz salutē poscat egrotus. et ideo cōtraria poscentis non facit voluntatē ut faciat sanitatem. Sane que dam q̄uis in noie eius petamus non tunc qñ petim⁹ facit. s̄ tñ facit. differtur quod petimus. nō negatur. Nec pater p̄dictus.

Capitulum sextum d̄tinens d̄solationes nōnullorū sapientū sup̄ distractione quam habent pro p̄fectu p̄ximorum.

Sexto post p̄missa ad sepe d̄ictam dominā consolatricē accessit et alius tristis conquerēs de sua distractione habitata pro aliorum utilitate. cui illa ad consolandū eum mox de suis puellis tres adiūxit. **I. CONSIDERATIO.**

Prima puella sic ait. Cur tristaris homo de tua distractione nata ordinari in animo ad recollectōez i deo. Nimirz sic ordiata rationem boni sumit ex fine suo. nec meretur nisi forte materiali ter dici distractio. eo q̄ cor tuū si iustus es ardentius recolligit in deo. quēadmodū egregius pastor Gregorius docmat̄ sat. Caritas inquit que diuisa vnire d̄suevit cor iusti diuidi p̄ multa d̄pellit qd̄ tñ tāto ardent⁹ a deo colligit. q̄nto lat⁹ p̄ facta desideria spargit

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **O** frater pro tua consolatione discas exemplo beati dominici quod distractio ratione profectus proximorum habita nonnunquam cedit in magnum bonum habenti. Quis enim dubitat quin beatus dominicus distractione non modica predictorum ordinem instituerit. seu potius a summis pontificibus institui et confirmari procurauerit. ipsumque ut magister rexit et fratres suos corripserit et de sancta vita verbo et exemplo sedulo instruxerit. Sed quid. Profecto magnum inde bonum ipsum esse consecutum docet pulchra visio et fidedigna de ipso habita. Legitur siquidem virum quendam deuotum uisionem homini habuisse. quod dum ipse locum apud quendam ecclesiam in quo collecta erant ossa mortuorum ex deuotione iuxta suam consuetudinem uisitaret quasi de corpore cuiusdam mortui anima iam purgata euolauit ad celum. cui suscipiende reuerenter ipse christus et plurima cum eo sanctorum agmina occurrerunt. inter que beatus dominicus cum suis fratribus spalem cohortem facientibus. coronisque excellentibus decoratis. apparuit. cuius tamen corona multo splendidior erat ceteris. Hinc de causa ut dicto deuoto uiro datum est intelligi. quod de operibus bonis fratrum aliorum eo quod sua cura et sollicitudine causa eorum fuerit ipse mercedem accepit ad augmentum mercedis suis personarum libus meritorijs operibus reddentis. Attendas ergo quantum lucrum et prosequens consolationem consecutus fuerit ex distractioe quam cum fratribus et pro fratribus atque medijs eis etiam pro aliorum salute habuit

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. Distractio de qua queris si scires quante esset spei. parte sperande consolationis. non inde forsitan tristareris. An non valde consolatoriu est anime de suo dilecto hoc per experientiam scire quod sibi sponsa in canticis petit indicari dicens. Indica mihi quod diligit anima mea. ubi pascas. ubi cubes in meridie. quod quidem ideo uidetur petere ut conueniat cum eo in loco pascue sue dulcissime refectionis. et in loco requie sue pacacissime mansionis et inhabitationis. et hoc in meridie intensissimi luminis et feruoris caritatis. et respondet ei dilectus. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egredere et abi post vestigia gregum tuorum et pasce edos tuos. Quod quidem recte intelligi potest dictum esse ei que est sine macula sine ruga pulcherrime sancte matri ecclesie que etiam uerba matris habet. Dictum inquam in personis tamen eorum. qui cura regiminis et doctrina. presunt gregibus populorum et exemplo pasce habent edos suos de numero paruulorum adhuc lasciuientium quasi illi mridicatur. **O** pulcherrima inter mulieres. id est inter sectas alias scies per experientiam in personis predictorum ubi modo promisso pasce et cubem seu quiesca eo fine ut mecum conuenias. si tamen prius ignoras te propter me quod ostendens egredere et abi post vestigia gregum tuorum et pasce edos tuos. egredere exteriori ope et abi quasi a te non querens que tua sunt. sed que ihesu christi. quod quidem facit si hoc faciat pro gregum

12

sibi per xpm amissorum utilitate et edorum predictorum necessitate. Quo quidem modo se nescire et egrediendo a se abire. sequi sine quo vis periculo quodammodo perdere docet quilibet homini personam ecclesie: sive alius vel instruendo supintendente dulcissimum pater clareuallis. **I**s inquit tamen puritatis interioris gloria non fraudatur qui dicere potest cum propheta. Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde. id est a propria voluntate. bona oblivio si teipsum nescias ut primo prophetis. bene autem mortuus es a corde. si iam tibi vivere non studeas. sed ei qui pro te mortuus est. Sane in tanta oblivione sui necesse est cor bene scium esse sibi. quo se in lucra securius foris extendat. cum securam intra se reliquerit conscientiam. Quid enim prodest homini si uniuersum mundum lucretur. anime vero sue detrimentum patiatur. Sed et ordinis exist ratio. ut qui ad sui mensuram proximum iubetur diligere. prius seipsum diligere noverit. Itaque duo sunt precipue que bonam reddunt conscientiam. penitere de malis. et abstinere a malis. **N**on neutrum solum sufficit utriusque virtutis bene scius amicus. secure iam seipsum deserat et quodammodo perdat. ut alios lucrifaciat. cum infirmantibus infirmetur. oratur cum scandalizatis. fiat etiam si oporteat iudeis iudeum nihilque formidet cum tali conscientia. exemplo jeremie et ezechielis in egiptum vel in caldeam cum transgressoribus captiuari. sed et cum sancto job frater fieri draconum. et socius strucionum. **C**um moyses quoque quod grauius est deleri de libro dei. et cum paulo anathema esse a christo pro fratribus. non timeat cum homini conscientia. **I**psam denique si necesse est intrare gehennam. securus medias penetret flamas cum tali conscientia. compemus si placet thesauros regum et vestigia regnorum. cum homini fiducia. nonne cuncta horum felicitas pro tanti boni diuitijs miseria reputabitur. et hanc fiduciam compat caritas.

Capitulum septimum continens consolationes super aliquanto impedimento contemplationis ratione vite active qua primorum salus procuratur per predicationibus et salutaribus mortis et spiritualiter per curam regiminis.

Septimo post premissa ad supradictam dominam consolatricem principalem accessit et alius tristis deditus vite active per primorum salute consolatione indiges super impedimento vite contemplative. cui illa per consolatione de suis puellis quatuor deputavit.

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. Nescis frater quod cum aggressionem periculi maxime pro bono seu utilitate communi stat prudentia fortis securitate preeligitur minori utilitati cum maiori securitate. **H**oc quidem apparet in factis militum. in factis mercatorum. et in factis innumeris aliorum. **Q**uod vero horum prudenter et virtuose magis eligatur

7

hoc et magis diligitur. et p̄ cōsequens cum minozi tristitia. immo
merito cum maiozi d̄solatione assumitur q̄p̄ disiunctiue ei oppositū
assumatur. **Sz** quid. **Certe** p̄positis sub disiunctiōe his duobus vi
delicet vita d̄templatiua et vita actiua. hanc differentiā repimus
hec sc̄z d̄templatiua ē quidē suauioz et securioz. sz nō semp̄ uulioz
hec aut. s. actiua frequēter est uulioz licet non suauioz et securioz
Hanc p̄fecto differentiā expti p̄es suis in scripturis tradiderūt
Audi p̄em clareuallis. **Noli** inquit nimis insistere osculis cōtem
plationis. quia melioza sunt uera p̄dicationis. **Nam** et si rachel
formosioz. lya t̄n fecundioz est. **Sed** magis ad p̄positum. **Audi** in
nocentium. iij. in decretali epl̄a ad quendam p̄latum scripta. **Nec**
inquit putes q̄ ideo martha malaz partē elegit que circa plurima
fatagebat. quia maria optimā partē elegit que non auferet̄ ab ea.
qm̄ licet illa magis sit secura. ista t̄n magis est fructuosa. et licz il
la magis sit suauis. ista t̄n magis est uulioz. cum in fecunditate so
bolis lippitudo lye. rachelis pulcritudini sit p̄lata. q̄uis simul in
vnum et d̄templatiuū esse ualeas et actiuus. legislatozis exemplo
qui nunc ascendebat in montē ut gloriā d̄ni cum maiozi cernerz li
bertate. nunc uero descēdebat in castra ut cum uulitatuū populi
p̄uideret. **Quapropter** facilius indulgetur ut ascendat monachū
ad p̄sulatū. q̄ ut p̄esul ad monachatū descendat. **Hec** illē pater
sanctissimus p̄ mariam et rachelē d̄templatiuā. et p̄ marthā et lya
vitam actiuā intelligens figuratā. **Propter** hanc itaqz differen
tiam et compationē huius uite ad illam nec prudentie est nec con
stantie fortis aimi. sz nec caritatis nolle d̄templatiuū p̄ actiuū pro
salute primoz p̄curanda derogare etiam habita in contrariū aliq̄
inspiratōe. **Vñ** et dictus pater in eadem epl̄a ad eundē. **Si** inquit
dicas q̄ est forsitan latens causa p̄pter quā cedendi uoluntas tibi
penitus inspiratur. nos tibi siquidē r̄ndemus. **Tu** quō scis q̄ talis
inspiratio sit celestis. nōne recolis q̄ ille gloriozus pontifex dixit
cum cepisset uiribus corpis repente destitui. **Dñe** si adhuc populo
tuo sum necessarius. nō recuso labore. fiat uolūtas tua. **Illis** exem
plum secutus. qui dixit cupio dissolui et esse cum xp̄o. manere qui
dem in carne necesse est p̄pter uos. et infra. **Quippe** quātocūqz uir
tutum floze refulgeas. et in te non habeas caritatem. nihil com
probaris habere. nulla siquidem maioz poterit esse caritas q̄ ut
animam suam ponat quis pro amicis suis. cum aut p̄pter hāc te de
ceat animā tuā ponere pro subditis tuis nulla occasione dūmodo
in ipsis proficere possis. et si non om̄ibus. tamen multis ab eozum
regimine te uenit excusare. **Hec** itē ille pater. **Quid** ergo. **Pro**
fecto p̄pter p̄missam dictoz pat̄z testimonijs d̄firmatam differen
tiam et ip̄oz consiliū non est prudenti uiro p̄sertim fortis aimi et
habēti caritatē. que om̄ia suffert. om̄ia superat. om̄ia sustinet et nō
querit que sua sunt dolēdum. sed predictoz patrum consolatozijs

testimonijs confortato absqz tristitia tolerandū. ac de omni atqz maiori utilitate pcuranda spe gaudendū nō obstante aliquāto cōtemplationis impedimto si ei pōicationis vel p̄lature in quo possit p̄ficere ut p̄mitti cur officium imponatur.

III. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. Nōne frater homini bñ disposito cōsolatorum est scire in actu suo consistere maius bonū q̄uis ex eo sequatur minoris boni impedimentū. Est utiqz facere necesse est. S; ecce fas non est. imo potius nephas sancte matris ecclesie magistre fidelium. et spiritus sancti doctoris pariter et cōsolatoris optimi cōsilio gubernate. estimationi cōtrare quo minus hoc quod illi. etiam cuilibz catholico meli9 maius bonū videatur. Quid ergo profecto sequitur q̄ homo bene dispositus absqz turbatione pati debet aliquale cōtemplationis impedimentū p̄pter vite active exercitium. q̄ntum ad doctrine vel regiminis officium. tanq̄ p̄pter illud quod iudicio ecclesie sacrosancte cognoueric esse maius bonum. Audi quantū ad hanc compationē et illatam cōclusionem sanctissimum illum p̄zem innocentiū. iij. In quadā epl̄a decretali. Nullus inquit absqz licētia romani pontificis occasione quacunqz deserre p̄sumat p̄sulatum. qm̄ sicut maius bonū minori bono p̄ponitur. Ita cōis utilitas speciali utilitati p̄fertur. et in hoc casu recte p̄ponitur doctrina silentio. sollicitudo cōtemplationi. et labor quieti ad quod utiqz designandū vnigenitus dei filius nō de rachele secundum carnē natus est. s; de lya. Nec legitur eum in domum suā maria excepisse. sed martha. Vñ qñ pōt ep̄s p̄esse et p̄desse nō debz cedendi postulare licentiam aut etiam obtinere. P̄fec ille pater.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. Cur turbans de intermissione cōtemplationis. et non cōsolaris poti9 de lucro interim maximo bone actionis. Nōne velles cōtemplationē quā alias cōtinuare nō posses p̄ tēp̄e libenter intermittere p̄ lucro mille marcaz mediātibz quibus posses multis paupibus subuenire. Et limo p̄ hanc cōmutacionem cum cōsolatione acceptares. S; quid profecto lucro vni9 aie taceo de multitudine lucz mille marcaz auri p̄sus est incompatible. quippe vnā aiām saluare vel ad eternā eius salutē pmouere. deo est acceptabilius q̄ valde multos paupes corporaliter pascere p̄pter salutē igitur animaz plurium p̄ actiuā vitā pcurandā est libenti aio cōtemplatio intermittēda. S; et cōtemplatio q̄ actōez p̄cessit si vera et casta fuit puta nō ad amorē cōcupiscētie. s; amicitie ordiata aim in dei amore ad desiderium deo acquirēdi etiā alios ip̄m similiter diligētes ita accēdit. q̄ cōtinuatōez eius ulteriozē p̄ subsequēti actione aiāz. lucūua libēter intermittit. Presertim qñ hoc qd̄ in tēporibz amittit. q̄bz nūc cōtemplatō p̄pter actōez. nūc actō p̄pter cōtemplatōez intermitit in vtriusqz feruore intēfiori vicissiz recuperatur

V.

Ad hanc nimirum intentionē plane et plene locutum esse noueris patrem clareuallis. Ex bonis inquit opibus mens assueta quietis recipit solatōez. quotiēs sibi lux ut assclet contemplationis subtrahitur. Quis em̄ nō dico dūnue. s; vel diu dum in hoc corpe manet lumine contemplatōis fruatur. at quotiēs corruit a cōtemplatiua totiens in actiua se recipit. Inde nimirum tanq̄ e vicino familiarius reditura in idip̄m. qm̄ sunt inuicē otubernales et cohabitāt hee due pariter. Est quippe soroz marie martha. neq; em̄ et si a contemplationis lumie cadit patitur tñ nullaten⁹ se incidere in tenebras peccati seu ignauiā otij. Sane in luce bone opationis se retinēs. Loquor vobis experimentuz qd̄ exptus sum. Si qñ sane compi profecisse aliquos v̄m ex meis monitis. tunc non me piguit fateoz curā p̄t ulis: se sermonis pp̄io otio et quieti. patienter auelloz ab infecūde rachelis amplexibus ut mihi exuberēt fruct⁹ p̄fectuum v̄oz. Caritas em̄ que non querit q̄ sua sunt id mihi iam dudū facile psuasit. nil sc; desiderabiliū meoz v̄is p̄ferre vtilitatibus. orare. legere. scribere. meditari. et siqua sūt alia spiritualis studij lucra hec arbitratu sum p̄pter vos detrimenta. **H**oc siquidē vera et casta cōtemplatio habet. ut mentem quā diuino igne vehementer succenderit tanto repleat zelo et desiderio acquirēdi deo qui eum similiter diligant ut otium cōtemplatōis pro studio p̄dicationis libentissime intermittat. et rursum potita votis aliquatenus in hac parte. tanto ardentius redeat in idip̄m. q̄nto se fructuos⁹ intermisisse memierit. Et item sumpto contemplatōis gustu valentius ad acquirenda lucra solita alacritate recurrat. **H**ec ille pater.

III. CONSIDERACIO.

Quarta puella sic ait. **O** amice si te tristat nunc in re minor dulcedo actus tui meritorij in vita actiue exerciti vincat hoc etiam nunc gaudiū in spe de multo maiori idcirco recipienda dulcedine futuri p̄mij quod vtiq; quanto est maius. tanto est et dulcius sicut et delectabilius. **Q**uid ergo. **P**rofecto maius p̄mij atq; otio circo dulcius seu delectabilius maiori merito corrdet. **S**ed ecce **I**ta cōtingit p̄ vite actiue opa magis mereri q̄ ne illa impediatur optabile est a p̄nti dulcedine vite contemplatiue v̄l pro tempe impedi. **A**udi illustre aquinēsem. **P**otest inquit ottingere q̄ aliquis in opibus vite actiue plus meretur q̄ alius opib⁹ vite contemplatiue. puta si p̄pter abundantiam diuini amoris ut eius voluntas impleatur p̄pter ipsius gloriā. interdū sustinet a dulcedine diuine contemplationis ad tempus separari sicut apostolus dicebat. **O**ptabaz ego ip̄e anathema esse a xp̄o pro fratribus meis. **Q**uod quidem verbum ut prius recitatum est. **I**ohānes os aureum exponēs. **I**ta inquit totam mentē eius demerserat amor xp̄i ut etiam hoc quod ei p̄ceteris om̄ibus amabili⁹ erat. esse cum xp̄o. rursum idip̄m qz ita placeret xp̄o otemneret. **N**ōne autem et illud quod magis est xp̄o placitum

amore ipsius xpi habenti caritate magis esse debet et consolatorium et ideo etiam ad salutem proximorum assumendum. **Vt** qz. Hoc est qd pfa- tus illustris alio in loco pmissis recordans sic dicit. **Perfectio caritatis est.** ut aliquis ppter dei amorem ptermittat dulcedinem contemplative vite quam magis amaret et accipiat active vite occupationes ad procurandum proximorum salutem. **Hec ille.**

Capitulum octauum continens consolaciones sup sacre scripture et aliarum scripturarum difficultate.

Octavo post pmissa accessit ad supradictam dnam consolatricem etiam alius tristis petens sup scripturarum difficultate consolari. **Cui illa mox de suis puellis duas adiunxit.**

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. **Cur te amice difficultas contristat scripturarum et non potius consolatur.** eo scz qd intellectu earum adepto magis qd scriptura facilis delectat. quinimmo scripture nimis faciles suo frequenti usu fastidium generant. **Q**uero econtra difficiles delectent patet in scriptura sacra de qua loquens magnus pater Augustinus. **Si** inquit in scriptura sacra tunc essent qd facillime intelligeretur. nec studiosa quereretur. nec suauiter inueniretur veritas. **Hec** iste pater. **Vn** et qualis sit egregius doctor Gregorius manifestat. **Sacra** inquit scriptura in vno eodemqz sermone du narrat textum. pro- dit misterium. et sicut misterijs sapientes exercz. sic superficie simplices refouet. habz em in publico vn paruulos nutriat et seruat in secreto vn mentes sublimium in admiratione suspēdat. **Hec ille.** **Sed** quid. **Certe** hinc mundi sapientem qd mirabile est delectabile est. **Declarat** etia illustris Aquinas. qd admiratio est delectationis causa sicut rara et noua. et hoc in quantum homo in inuestigatione mirabilium habet desiderium addiscendi causam et adiunctam spem eius cognitionem consequendi et admirari in quantum addiscit aliquid noui. s. talem esse qualem non estimabat. **Mirabilia** itaqz in quantum delectant intantum animu hois pferim curiosi ad sui inuestigationem inclināt. quippe pncipe phoz testate. ppter admirari ceperunt nunc et primum phari. quod et de sacris scripturis psalmista expse insinuat. **Mirabilia** inquit testimonia tua. **Ideo** scrutata est ea anima mea. **De** primo ergo ad vltimū sequitur qd misteriorum sacrarum scripturarum difficultas magis est qd felicitas ad sui inuestigationem allectiua consolationisqz causa. **Sane** inter hec nō est pranseundū egregiu verbum Gregorius. **Omne** inquit scientiarum atqz doctrinā sacra scriptura transcēdit nec sic clausa est ut pauesci debeat. nec sic patet ut vile lesceat. sed usu fastidium tollit. et tātō plus diligitur qnto amplius meditatur. **Hec ille.**

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **Iam** habes frater sororis mee testimonio qd difficultas scripturarum in admirationem adducit. que vero

maiori cum admiratione apprehenduntur. in memoria firmiter retinetur. nempe hoc homines in seipis experiuntur. Sed et illud quod difficulter ingreditur firmiter retinetur. patet hoc de sigilli imagine quae tardius cere quam aquae imprimitur et firmiter retinetur. Unde et homines tardi ingenij bene esse memoriae prohibentur. Contra autem illustris dicit Boetius. quod scientia festinata marcescit. mediocriter autem assumpta augmentatur et crescit. Sed nonne melior et dissolabilior est bene rei firmiter retentio cum apprehensione difficili quam debilius retentio cum apprehensione faciliore. Est utique. Quid ergo. Profecto sequitur quod maiorem dissolutionem operatur praesertim apud indefessos scripturarum difficultas quam faciat eorum facilitas. Finitur et solitum est quod bonum quod difficulter acquiritur magis amatur. et quo magis amatur eo et cum maiori consolatione habetur.

Capitulū nonū continens dissolutiones super labore studij. sapientie vel scientie siue super studendi difficultate. scilicet cum labore et vexatione.

Nono post premissa ad sepedictam dominam principalem consolatricem accessit et alius tristis pro consolatione habenda super difficultate studendi siue super labore studij. At illa mox eidem eadem de causa de suis puellis decem assignavit.

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. Nonne o amice dissolutionem est in eo laborare de quo admodum dissolutionia predicantur. praesertim in quo laborare non est graue. ut est illud quod natum est ad omne opus et ad omne laborem exercitare et adiuuare. Eatene hoc necesse est. Sed quidnam est hoc. Profecto studium sacre scripture est. Audi hanc regulam. Nihil inquit in hac vita dulcius sentitur. nihil auidius sumitur nihil ita mentem ab amore mundi separat. nihil sic animam contra temptationes roborat. nihil ita hominem excitat et adiuuat ad omne opus et ad omnem laborem sicut studium sacre scripture. Hec ille. et nonne per hunc de studio sacre scripture admodum dissolutionia predicantur. cuius autoritatis partem quantum ad roborationem contra mundi temptationes venerabilis ieronimus confirmat. Si inquit quis presertim est quod in hac vita vix sapientem teneat et inter praesuras et turbines mundi equo animo persuadet manere. id est primum reorum meditationem et scientiam scripturarum. Hec ille. Qui rursus alibi sic dicit. Sicut stellas celi non extinguit nox sic mentes fidelium inherentes firmamento sacre scripture non obscurat mundana iniquitas.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. O amice. Nonne in eo laborare ad sciendum dissolutionem est quod scire usque ad seminum ardenter appetitur praesertim si per ipsum voluntas dei intelligitur. Est proculdubio et vel omni deo toto est fatendum. Nam et indeuoti. curiose tam auide possent appetere

quod intelligeret altissimi voluntate. **Sed quid.** Profecto in divinis scripturis. **Nec** voluntas plane intelligitur. **Audi** venerabilem jeronimum. hoc clare supponente. **In** divinis inquit scripturis per quas solas potes plane dei intelligere voluntate prohibentur mala. precipiuntur bona. Deceduntur media. suadentur perfecta. **Nec** ille. **Vex** licet omnes homines natura scire desideret teste mundi pho. tamen hoc desiderium in nonnullis quantum ad phie scientiam tepescere possit. dicente ipso pho quod indigentibus melius est ditari quam philosophari. **Sed** quid de senibus. **Profecto** non videtur tepescere appetit eorum sciendi scripturas. **Audi** rursus predictum venerabilem. **Scripturarum** inquit ardor nulla proesius etate extinguitur. imo ut secularis actoris utar sententia pro ipsa magis etate inflamatur.

III. CONSIDERATIO.

Tercia puella sic ait. **O** amice cur de studij labore cor tuum gratatur qui nec labor dici meret. **Quemadmodum** otium sine lris non otium sed mors esse affirmat. **Audi** illustre senecam. **Otiū** inquit sine lris mors est. et vivi hominis sepultura. **Alit** lectio ingenium et studio fit gratum. **Nec** ille. **Qui** rursus de labore studij loquens. **Laboz** inquit scolasticus otium est. sed otium negotiosum. et quod animum reddit ad honesta sollicitum.

III. CONSIDERATIO.

Quarta puella sic ait. **Nonne** labor pro se thesaurum fodiendi. delectabilis labor est et consolatorius. **Est** utique. **Quid** ergo. **Certe** sequitur quod labor studij sapientie in sacris scripturis precipue reluctens labor consolatorius est. **Nempe** labor homini pseudubio labor est thesaurum pro se fodiendi et inveniendi. quippe de sapia dicitur quod infinitus thesaurus est hominibus quo qui usi sunt participes facti sunt amici cie dei. **Hinc** est etiam quod dicit scriptura. **Omnes** scriba doctus similis est homini prifamilias qui profert de thesauro suo nova et vetera. **Dices** forte quibus in rebus aut qualibus consistit hic thesaurus. **nunquid** in auro vel argento. **Absit.** **Nam** scriptura de ipso loquens. **Divitias** inquit nihil esse dixi in compatione illius nec operam illi lapidem preciosum. quoniam omne aurum in compatione illius harena est exigua et tanquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. **Unde** et de inventore huius thesauri dicit salomon. **Beatus** homo qui invenit sapientiam. **Et** subdit causam. **melior** est inquit acquisitio eius negotiatione auri et argenti primi et purissimi. **fructus** eius preciosior est cunctis opibus et omnia que desiderantur huic non valent comparari. **Sane** mons precipuus ex cuius mineris hic thesaurus foditur seu colligitur est iuxta sonum vocabuli mens alta seu contemplatione elevata que mens quasi montes mineras habet nobilissimas in se reconditas ex quibus dicitur thesaurus pro magna parte extrahitur. **videlicet** principia tam spectabilia quam moralia menti naturaliter indita que principia tanquam minuta quedam mineris compo. siquidem

illa sunt minima quantitate. et maxima potestate.

V. CONSIDERATIO.

Quinta puella sic ait. **O** amici cur tristarit de labore studij **N**ō ne labor venantiū aucupantiū piscantiū delectabilis est et consolatori⁹. Est utiqz. **V**n et magnus pater **A**ug⁹ hmōi laborib⁹ labores amantiū compans. nullo inquit mō onerosi sunt labores amantium s; ipi delectat sicut venantiū aucupantiū. piscantiū. in eo em̄ p̄ amatur aut nō laboratur aut labor amatur. **S**z quid. **C**erte sequitur q̄ labor studendi in scripturis p̄fertim sacris delectabilis est et consolatori⁹. **H**empe qui laborat in studio. nūc venat. nūc piscatur. nunc etiā aucupat. **V**enatur quidē nō feras s; veras sententias in nemoribus qñqz sensibiliū obiectoꝝ ut in campis silue quēadmodū pater clareuallis. quibusdā doctoꝝib⁹ interrogatib⁹ cum in locis studioꝝ non steterit nūc habere scientiā. fertur rñdisse **V**os queritis eam in effrata. nos inuenimus eam in campis silue. quasi diceret vos queritis nos inuenimus que multum differunt. **V**os in effrata. id est secundum interpretationez in puluerulenta. s. villa seu lutosa. vel in puluerulenti subtilitatib⁹ ad modum pulueram cito exsufflatis et euanescentibus. nos aut in campis siue folijs fagi v̄l quercus nos docentibus. **V**nde hic pater cuidā scribens. **D**eperto inquit crede aliquid amplius inuenies i siluis q̄ in angulis. ligna et lapides docebūt te quod a magistris audire non possis. **P**otest etiā dici q̄ qui laborat in studio venatur quandoqz ferina seu siluestria id est rara quedam diuinarum consolationum sententia spiritus nutritiua que non in campo cōmunis vite sed in celestis silua paradisi omne lignum pulcrum visu continens ubi habitat illa que quasi cedrus exaltata est in libano. et quasi cyp̄ssas in monte syon r̄c. **D**e hac paradysi silua dicta siluestria perfectioꝝib⁹ contemplationum venationibus capiuntur. **A**dhuc quoqz aliter potest dici q̄ s; m̄ petrū illum **R**auēnensem paradysus est in scolis. quippe in nōnullis sunt hoies velut arbores sua multitudine quasi siluam constituentes. ferina itaqz siluestria propter agitationē tenera facta et subtilia sunt rare subtiles et delectabiles oclusiones in dicta silua capiende. que quidem vel ceterrimoꝝ intellectuum tanq̄ venaticozum canum insecutiuis discursibus. aut tanq̄ venatoꝝum discursiuis insecutionibus vel cōplexarum argumentationum rethibus solēt capi. **R**ursum qui laborat in studio sepius quasi piscatur in aqua sapientie salutaris. et capit in ea nō lucios. s; lucidas veritates. non salmōnes. sed qñqz salomonis salubres instructiones. nō cethe grādia. s; certe gaudia imensa. **V**l dici pōt q̄ natatilia q̄ nōnunq̄ capit seu pisces nobiles in aq̄ mobiles sūt diuinoꝝ instinctuū mot⁹ notabiles sup̄ hūania

rebus fluxibilibus supnatātes p̄sertim sagina religionis in oneris
 virtutū p̄fectionib⁹ consistēte in fluuio affluētie seu benedictio-
 nis dei inūdantis capiendi. Quippe in ecclesiastico dicitur. Bene-
 dictio illius quasi fluui⁹ inundabit. ¶ Deniqz qui laborat in stu-
 dio nōnunq̄ quasi aucupio capit altilia seu volatilia. id ē alta dei
 volita ab alto de celestis paradysi frōdoso nemoze aduolātia. vel
 alta seu p̄funda misteria. nunc se p̄fundius intra aquas scriptura-
 rum a visu n̄ro occultātia. nunc se quasi desup riuos aquarū hmōi
 volatu anagogico subleuātia que p̄ visum visus. aut p̄ conat⁹ acci-
 pitrē. iuxta nom̄ suū p̄dā huiuscemodi accipientē facili⁹ capiūtur

VI. CONSIDERATIO.

Sexta puella sic ait. Nōne labor māducandi p̄sertim gratum cū
 bum sanos delectat et esuriētes atqz hoc pacto d̄solatur. Vt
 qz. nec est qui hoc negaret. Sed quid. Profecto sequitur q̄ labor
 studēdi in sacra scriptura delectat eum et d̄solabitur cui⁹ hō ince-
 rior spūaliter esurit et sanū gustū habet. Nempe labor studēdi i sa-
 cra scriptura labor māducandi est si sacra scriptura est cibus hoīm
 Non em̄ est dare aliū modū ip̄m māducandi q̄ sit labor in ip̄a me-
 ditandi seu studēdi. Sed ecce q̄ sacra scriptura sit homini cibus cā-
 q̄ ip̄ius viuificatiu⁹. nutritiu⁹ atqz miro mō delectabilis et grat⁹
 patet certis testimonijs. Vis scire q̄ sit cibus hoīs. Audi gregozij
 testimoniū egregium. Sacra inquit scriptura aliq̄n nobis cibus est
 aliq̄n potus. cibus est in locis obscuriorib⁹. quia quasi exponēdo
 frangitur et meditando glutitur. pot⁹ vero est in locis ap̄tiorib⁹
 quia ibi sozbetur sicut inuenitur. ¶ Vis scire q̄ sit cibus in vita cō-
 seruatiu⁹. Audi testimoniū ipsius saluatoris. Non inquit in solo
 pane viuit homo. s; in omni verbo qd̄ p̄cedit de ore dei. Audi rur-
 sum iohannē os aureum. In scripturis inquit inuenit pusillanims
 iusticie cibos qui aim mozi nō p̄mittūt qui aut̄ magni aimi est inue-
 nit ibi spūales escas que p̄ducunt eum p̄pe ad anzeloz naturam.
 ¶ Vis scire q̄ sit cibus nutritiuus. Audi rursus egregiū Gregozij
 Sacra inquit scriptura habz in publico vñ p̄ualos nutriat zc. Nec
 mirum. quia dulcia nutriūt. s; p̄s deo loques cum admiratione di-
 cit. q̄ dulcia faucibus meis eloquia tua sup mel et fauū. Sane per
 hoc patz q̄ est cibus delectabilis atqz grat⁹. Ad qd̄ deniqz. Audi
 venerabilē jeronimū pinguis. m⁹ inquit s;mo diuinus est. om̄s ha-
 bet in se delicias quidquid volueris ex sermone diuino nascitur si-
 cut tradunt iudei. qm̄ manna quando comedebant secundū volun-
 tatem vniuscuiusqz sic sapiebat in ore.

VII. CONSIDERATIO.

Septima puella sic ait. O amice nōne labor an̄ speculū se ornā-
 tum delectabil est et d̄solatori⁹. Certe sic. Quid ergo. Profecto
 sequitur q̄ labor studēti in sacra scriptura est labor delectabilis
 et d̄solatori⁹. Nempe labor studentiu in sacra scriptura nou t̄m vt

P

sciant. sed ut boni fiant. est labor ante speculū se ornantiū quippe sacra scriptura student in ea se obicit tanq̄ speculuz ad se tali speculatione semotis feditatib⁹ ornandū. nō solū habitu scientie. sed etiam virtutū habitib⁹ diuersarū. **A**udi egregiū p̄em Gregozium **S**criptura inquit sacra mētis oculis q̄si speculū q̄dam opponitur ut ibi interna facies n̄ra videatur ibi em̄ feda. ibi pulcra n̄ra cōspicimus. ibi sentimus quantū p̄ficim⁹. q̄ntumue a p̄fectu distamus. **A**udi etiaz venerabilē jeronimū. **V**tere inquit lectione diuina vice speculi feda corrigēdo. pulcra conseruādo. et pulciora faciendo. scriptura em̄ speculū est feda oñdens et corrigi docens.

VII. CONSIDERATIO.

Octaua puella sic ait. **N**ōne labor cantantiū et vniuersaliter in musicis ludentiū instrumētis. est delectabilis atq; cōsolatori⁹? **C**erte hoc fateri necesse est. **Q**uid ergo. sequitur oīno q̄ labor studij sapientie vel sciētie p̄sertim in sacris scripturis relucētis cōsolatori⁹ labor est et delectabilis. **N**ōne em̄ illi cantant vel in corde canticis spūalibus plus deuotos q̄ cātus corpales delectantibus qui in choro cordis tabulato. s. intellectu sicut tabula rasa p̄imum vacua existente et postmodū spūalē p̄ reflexionē optimā red dente resonantiā ad modum cantantiū notas formāt et ad modum discantantiū notas ordināt cōtra notas. **C**erte sic. q̄n videlicet in sacris scripturis p̄ studiū suum notāt textū. notāt et glosam q̄si notā cōtra notam. vel dum ad modū tripli notant sensuz l̄ralem q̄si tenorem. notāt allegoricū vel morale q̄si quintā. notāt pariter et analogicū q̄si octauā. **R**ursum si in corde loqui possum⁹ quare nō et cantare. **N**imirū sup loqui cātare nō addit nisi regulare vocis modulationē s̄m eleuationē et dep̄sionē. **S**ed quid. **E**cce s̄m p̄em clara uallis desiderij. vox quedam est. **P**ossumus aut̄ in cordis studio eleuationē h̄re desiderij in cōsideratōe diuinorū b̄nficiorū et dep̄sionē animi in cōsideratōe p̄prie indignitatis. **D**eniq; q̄to plures sensus sup eadē uerba notant et tanq̄ note frāguntur et multipliciter cantur tanto solēnius et delectabilius cantat. **Q**uis ergo negarū quin in studio scripturarum delectabilissime cantari possit formādo in eo notas. i. notabiles expositiones sup uerba. uerbi ḡ. pater noster. super hoc uerbum potest quis notare q̄ is qui pater noster dicitur generauit seu creauit nos regenerauit nos. sed et nutriuit nos. potestq; notas has multiplicare et multipliciter frangere. q̄n quidē notat q̄ generauit nos creādo aiām creādo corp⁹ seu materiā. **A**ccidētia quoq; non solum corporis sed et anime. **S**imiliter quando notat q̄ regenerauit nos in esse gr̄e. in esse caritatis et amicitie. et in spem uiuam de futura generatione in esse glorie. **S**imiliter quando notat q̄ nutriuit corporaliter et spiritualiter sacramentaliter et aliter et singula horum fecit multipliciter. **D**ices forte iste cātus qui mere fit in corde et si sit delectabilis in aure dei. nō

multum tamen delectabilis est ipsi cantanti. Sed sic dicēdo p̄sus falleris et potissime q̄n sic deuoto fit in studio q̄ tam angeli q̄ ip̄e deus delectatur interesse ac d̄cinere ad intellectū et exp̄ientiā aīe. **A**n̄ius rei patz possibilitas dulcissimo illo p̄e clareuallis attestāte p̄fallentibus inquit dignāter sancti angeli admisceri solēt. **O** si quis h̄eret oculos aptos videret qua cura. quoue tripudio intersūt cantātibus. assunt orantibus. insunt meditātibus. **N**ec ille. q̄ si sic intersunt exteriori regulari multo cātui interiori. **S**z q̄ et de⁹ nō nunq̄ suam exhibeat p̄ntiam d̄cinēdo vel potius p̄cinēdo. **H**oc nō videtur mirū p̄fertim dum cantat⁹ sibi. nō minus em̄ potest de⁹ cātare in corde hoīs q̄ intus loqui. **S**ed quid. **P**rofecto nō solū de⁹ potest intus loqui s̄ de facto loquit⁹ intus. s. in hoīe deuoto sp̄ali studio dedito. **I**uxta illud dictū magni p̄is. q̄n oras cum deo loqueris. q̄n legis deus tibi loquitur utiqz intus iuxta illud psal: **A**udiā quid loquat⁹ in me dñs deus. igitur p̄c̄ et int⁹ cantare. **A**udi agnetez virginē s̄m pulcrā methaphorā de cantu xpi sui dilecti gloriante. **A**n̄o inquit xpm cuius mihi organa modulatis vocib⁹ cantāt. id est cuius intra me multiplices voces spirituales ad modū modulatiū organoz s̄m equiualem̄ me delectant. **S**ane q̄ p̄sona deuota in cantu interno sui dilecti miro modo delectet⁹. hoc ex sola loquela eius de qua min⁹ videtur plane quincitur dicente sponsa in canūcis. **A**nima mea liquefacta est scz p̄e dulcedine me totā resoluēte. ut dilectus locutus est. q̄nto igitur magis postq̄ vox sui dulcissimi cantus intus audita est. et maxime q̄n ex hoc per redundantā sp̄alis gaudij in ipso sensu carnis exultatio causata ē. **I**uxta illud psalmiste. **C**or meū et caro mea exultauerunt in deum viuū.

IX. CONSIDERACIO.

Dona puella sic ait. **O** amice. **N**ōne labor chorizantium labor delectabilis est et consolatori⁹. Est oīno put̄ om̄ne iudiciū hoīm attestatur. **N**ec credendū est hoc tm̄ de exteriori chorizandi modo in lasciuis saltibus et discursib⁹ exercito vexz esse. s̄ potius de chorea in cordiali tripudio et exultatione siue in sursum actiōnibus consistente. **I**n qua chorea nō mō manus hoīm iungunt⁹ ad inuicē. s̄ potius manus hoīm dei et angeloz. **A**n non angeli manus h̄nt de quib⁹ psalmista homini loquēs. **I**n manib⁹ inquit portabunt te. **N**ōne et deus amicus sponse manus habz de quib⁹ ip̄a loquēs ī cātūcis. **M**an⁹ inqt illi⁹ cornatiles. **N**ōne aut sunt cū deo sponso vel aliqui chorizantes. **S**unt p̄culdubio. **I**p̄se nāqz est qui ecclesiastica cātione affirmatur septus choreis virginū sponsus de corus gloria. et additur. quocūqz p̄gis virgines sequūtur atqz laudibus post te canētes cursitāt hymnosqz dulces p̄sonāt. **S**ane si in celo hoc p̄ficitur. nobiscū quoqz et in terris inchoatur. **T**este p̄ qui loquens deo quasi hoīem in chorea manu ad manū ducenti.

P

de terrenis ad celestia. tenuisti inquit manum dexteram meam et in voluntate tua deduxisti me et cum gloria suscepisti me. Inchoatur autem chorea huiusmodi per dictam manuductionem dei et in actu studendi quo in scripturis manum dei attingim⁹. quemadmodum ipsum dauid dixisse nouimus. omnia uenerunt scripta manu domini ad me. Sed et moyses filius israel ait. Dedit mihi dominus duas tabulas utrasque scriptas digito dei. Scripturarum igitur que de manu dei sunt affectuali studio ac pro ipsarum intellectu ipsius dei manuductioni exultationis tripudio superaddito non apparet grata quedam choree similitudo. Cuius quidem choree rationem perficit in nobis quasi saltantibus redundans et in corpus crebra sursum actio. de qua prememoratum uerbum psalmiste potest intelligi. cor meum et caro mea exultauerunt id est quasi extra se sursum saltauerunt in deum uiuum.

X. CONSIDERATIO.

Decima puella sic ait. Cur frater conuerteris de labore studij. si tacuisses philosophus fuisses. id est amator sapientie digne peramande. Nunc autem qui laborem abhorres studij vecors esse amator sapientie comprobaris. Quis enim amatorum de labore assumendo propter amicam pudicam atque gratiosissimam. utpote speciosam. et forma amabilem in sponsam habendam. generosam locupletem sensatam. uirtuosam. multa scientem. letam. et solacio sam. atque delectabilem. consolatoriam. et iocundam non erubesceret conqueri. cui potius propter ipsam labor ille dulcis et delectabilis deberet esse. Nullus certe uirorum laudabilium. Sed quid. Nonne sapientia seu scientia circa quam labor studij versatur teste iacobo alphei primum pudica est id est pudicum facit teste uenerabili jeronimo. Ama inquit literas et carnis uitia non amabis etc. Immo sapientia de se dicit in ecclesiastico quasi balsamum non mixtum odor meus. balsamum inquit non mixtum et bene. Nam sicut purum balsamum rem sibi immersam natum est a corruptione preseruare. Ita homines immersa sapientie immunes redduntur a uitiorum corruptione. Est quoque sapientia speciosissima. et ob hoc resbus speciosis compata dicente ipsa rursus in ecclesiastico. Quasi si cedrus exaltata sum in libano. et quasi cypressus in monte syon. quasi palma exaltata sum in caedes. et quasi plantatio rose in ihericho. quasi oliua speciosa in capis. Immo de ipsa loquens sapiens. Super salutem inquit et speciem dilexi eam. Hec est enim speciosior sole et cetera cuius ceteras premissas condiciones supra per unam de sodalibus meis reperire poteris declaratas.

12

Deniqz quantū ad iocunditatē ipsius sciētie consolatoriam. Audi hugonē illuz regularē. Siquis inqt familiariter sciētiā amauerit iocudam valde reddit vitā et maximā in tribulatiōe solationem.

Capitulū. x. continēs solationes sup oportunitatis studēdi carentia siue ratione carentie librorū siue ratione carentie aptorū studiorū siue ratione aliorū diltrahentium negociorū.

Decimo post pmissa ad sepe dictam dñam solatricē accessit et alius tristis de oportunitatis studēdi carētia se ostēdens p̄turbatum. Qui illa mox pro consolatione duas de suis puellis assignauit.

I. CONSIDERATIO.

Prima puella sic ait. **H**ō si cares studendi oportunitate p̄pter librorū carentiā spo q̄ p me poteris solari Te nanqz p̄mice ammonēo ut si errozē vitare velis librorū multitudinē nō affectes vis scire q̄re. Audi hugonē illū regularē. Quid inquit scripturam dixerim nisi siluā cuius sentētiās quasi fructus quosdā dulcissimos legendo carpinus tractando ruminamus. Qui ergo in tanta multitudine librorū ordinē nō custodit quasi in dēsitare saltus oberrās tramitē recti itineris p̄dit. Hec ille. Secūdo reoz de libris esse distīguendū. aut em̄ sunt libri artū liberalium. siue alij vani libri. aut sunt libri magis vtilēs et necessarij. Siquidē sunt libri artū liberalium siue alij vani. libri quidē totaliter vani sunt vitādi. libri vero artium et si nō om̄s vani sint. tñ nō sunt tāte vtilitatis quin sine paruipēdendi et paucis fūdamentalib⁹ dumtaxat exceptis. exemplis sanctorū patrū despiciendi. Legitur quippe de sanctissimo benedicto q̄ cū liberalib⁹ studiis rome traditus multos in eis p̄ abrupta vitioz ire cerneret despexit studia illa. Scribit etiā venerabilis jeronim⁹ q̄ quodā tpe dum diligēter libros legerat tullij et platonis febze corrept⁹ ad iudiciū raptus est. ubi cū se xp̄ianū p̄fiteret⁹ iudex ait. mentiris. cyceromanus es et a mīstris iussu iudicis grauissime celsus. veniā petijt. Veniā igitur sic iurādo impetrauit ut amplius in secularibus codicib⁹ nō studeret scribitqz q̄ ip̄o ad se reuerso liuētes ex plagis scapule sunt inuēte. Extunc ergo sacris scripturis se totū dedit. Similis oīno visio legitur in libro q̄ appellamus vitas fratruz. Deniqz q̄ parue vtilitatis sic vsus p̄bie hoc docent q̄ plures alie pulcerrime visiones. Quibus quidē hoc attestari videtur q̄ in d̄stitutionib⁹ fratru ordinis p̄dicatozib⁹ de studentibus dicitur in hec verba. In libris gentiliū et p̄borū nō studeant et si ad horā inspiciant seculares sciētiās non addiscant. nec artes quas liberales vocant nisi aliqñ circa aliquos magister ordinis vel capitulū generale vel p̄ior p̄uincialis v̄ capitulū p̄uinciale voluerint aliter dispensare. sed tñ libros theologicos

tam iuvenes q̄ alij legāt. **N**ec ibi. **¶** Porro si cares magis neces-
 sarijs seu utilioribus libris. nec sic multū cōqueri te oportet. cum
 vel aliquos appropriatos. vel cōmunes. vel libros accomodatos
 tot habere possis quot sufficiūt ad te studijs occupādū. quoz̄ qui-
 dē nec dum p̄fectum vsum habuisti et sperare habeas si eoz̄ quos
 hoc haberes modo. p̄fectum vsum habuisses deus de alijs p̄sertim
 necessarijs tibi cōfidenter postulanti p̄videret. **A**lter jacobus al-
 phei a deo inspiratus in sua canonica non dixisset. **S**iquis indiget
 sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter. postulet au-
 tem in fide nihil hesitans. **S**ane aliorum librorum. s. p̄terneces-
 sariozum fit pia dei dispensatione gratia cuiusdaz̄ spiritualioris et
 amplioris p̄fectus subtractio. quēadmodū supra per sorozem meā
 didicisti. fit. quia hoc etiam salubri statuto de libris utilibus quo
 ad tempus dicente magno patre. **C**odices certa hora petantur ex-
 tra horam qui petierit non accipiat. **C**ui quidem statuto volūtarie
 et absq̄ desolatione obediendū esse dicta sup̄ius de obedientia do-
 cent manifeste.

II. CONSIDERATIO.

Secunda puella sic ait. **E**st ne frater aliquid aliud p̄ter librorū
 carentiā in desiderato studio te impediens. forsitan dices esse
 apte celle seu studozij vel loci alterius cōuenientis carentiā. **S**ed
 nec ob hoc causeris de oportunitatis studendi carētia. **M**inimū mi-
 nimus locus sufficit ad studendū. **E**rtur nāq̄ illustris thomas
 de aquino in Colonia sub alberto in loculo seu studozio vix quatu-
 or vel quinq̄ pedes longitudinis et latitudinis habente plurimū
 profecisse. et de illo immediate ipsum parisijs ad legendū senten-
 tias missum esse. **T**aceo de dyogene p̄ho qui solo vase vno conten-
 tus erat. **S**ed et cōmunia loca p̄sertim libros cōtinentia studiū nō
 excludunt. quippe in nōnullis religionibus studij tempus deter-
 minatur. **I**n quibus tñ studozia p̄pria nō habentur. **P**orro si tibi di-
 ctam oportunitatē alia negocia adimunt si illa minus sunt utilia
 et volūtarie assumis ip̄a. non es dignus consolari ab aliquo. s; te-
 ipsam consolaris desistendo. si vero sint secundū se forsitan utilio-
 ra. vel etiam minus utilia et ex obedientia assumpta. nec sic habes
 causam querulandi vt de utilioribus per se patet. de minus autem
 utilibus ex obedientia assumptis patz̄ cōsolatio ex p̄ius dictis.

¶ Explicit liber duodecimus. Incipit terciusdecimus liber conti-
nens consolationum remedia oportuna contra illa turbatiua que
opponuntur bone ipius corporis dispositioni. Capitulum primū cō-
tinens consolationes in genere sup̄ carentiā bonoz̄ corporis.